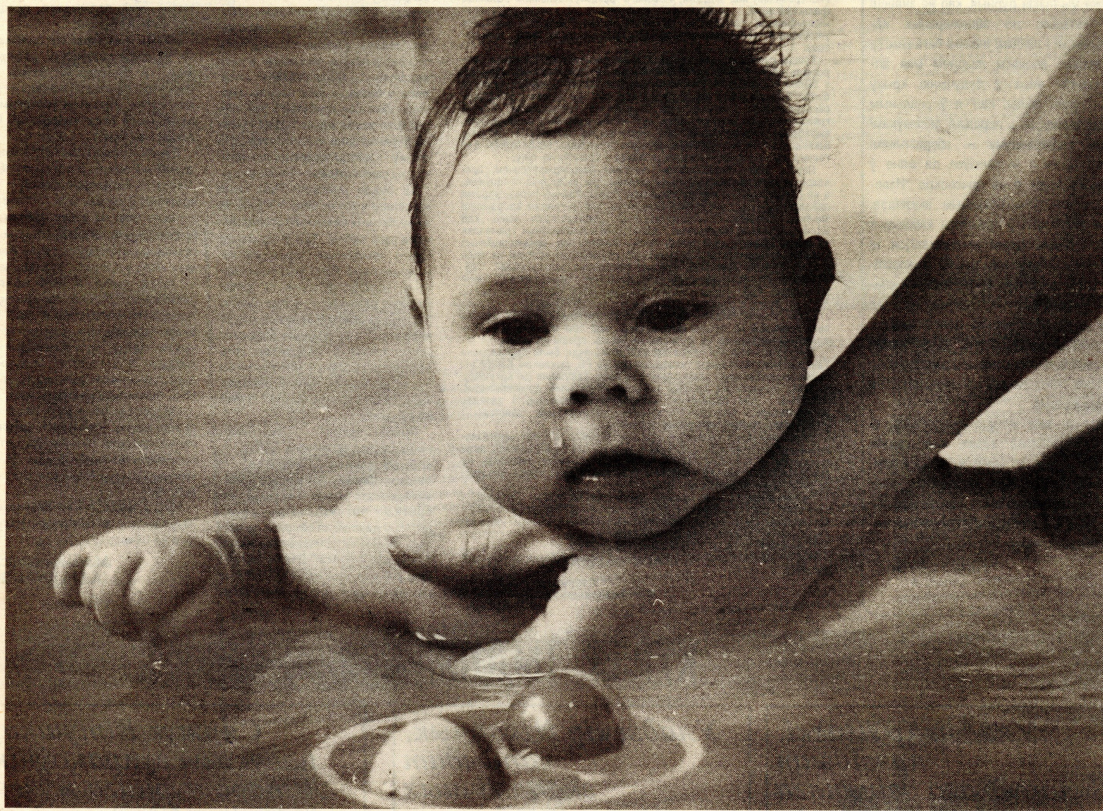

Унумары:

<p>“БЕЛАРУСЫ ЁСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!” Роздум пра неабходнасць правадзнення Усебеларускага нацыянальнага кангрэса.</p> <p>3</p>	<p>“ГАЛЁРКА” “Горкага і Леніна звязвала мужчынская любоў...”</p> <p>7</p>	<p>“НОТНЫ АРКУШ” Музычная газета.</p> <p>8—9</p>	<p>“ЗЛАЧЫНЦЫ Ё БЕЛЫХ ХАЛАТАХ.” Куды знікае гуманітарная дапамога?</p> <p>11</p>	<p>“КРЫМІНАЛЬНАЕ БЮРО” Як “Чырвонку” на зону “не пушчалі”.</p> <p>13</p>
---	---	--	---	--

Хто ты, наш чытач?

Цэны на паперу, рыначныя адносіны з выдаўцамі, бытавая неўладкаванасць... На жаль, у віры гэтых праблем мы амаль што ўпусцілі такі важны момант, як вывучэнне чытацкай аўдыторыі. Цяпер мы хочам гэтую памылку выправіць і таму вельмі просім усіх,

хто перыядычна (альбо нават і не вельмі) чытае “Чырвоную змену”, запоўніць картку, якую вы бачыце побач, выразаць яе і даслаць у нашу рэдакцыю. Гэта дапаможа нам скласці ўяўленне аб табе, шануюны чытач, і ў адпаведнасці з гэтым будаваць надалей нашу працу.

Анкета “ЧЗ”

1. Узрост
2. Пол (жаночы, мужчынскі)
3. Адукацыя (сярэдня, сярэдняя спецыяльная, вышэйшая)
4. Спецыяльнасць
5. Пра што вы хацелі б прачытаць на старонках “ЧЗ”

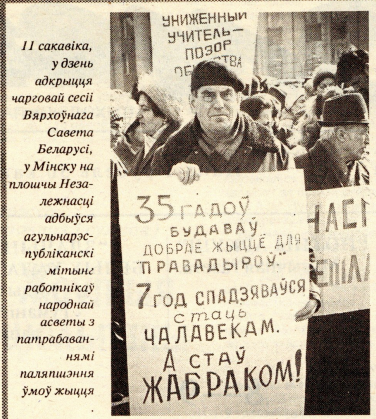
ALFA НАСУСТРАЧ РЭФЕРЭНДУМУ

Першая палова сакавіка вызначылася спробай публічна спаліць пудзіла расійскага прэзідэнта ў Маскве; павышэннем цэн на лікёра-гарэлачныя вырабы і зборам подпісаў да склікання рэфэрэндуму — у нас. Асабіста для мяне гапоўная падзея — апошняя. Расплумачу чаму: мне надакучыла непаслядоўнасць цяперашняга Вярхоўнага Савета і яго Старшыні. Напрыклад, гапоўнасць, атрымаўшы ўдар па левай шчаці, падставіць правую: нічога, што нашы партнёры па СНД не выконваюць паставак (3-за чаго ўжо закрываюцца беларускія прадпрыемствы), — мы свае ўсё роўна выканаем. Як надакучылі і большавіцкія метады ролнага ўрада, які падае чарова павышэнне цэн абавязкова як "меры па сасильнай абароне насельніцтва". Ці ж не надакучыла тое самае і вам? У такіх умовах застаецца толькі чакаць новых лідараў (ці найюжы мы такія дурныя, каб не зналі іх — маладых, не абіяжараных камуністычнымі і любімымі іншымі багажамі?).

Ды толькі апошнім тыднем мая аптымістычная вера ў будучыню крыху згасла. Згасла тады, калі я ў рэальным жыцці сутыкнуўся з першымі ластаўкамі будучага рэфэрэндуму — зборшчыкамі подпісаў. Адзін з іх заявіў да мяне ў кватэру (а жыву я на праспекце "Известий") у не зусім цвярозым выглядзе. Другі ж уварваўся ў працоўны кабінет з крыкам, прычым нават не пашкаваўся, ці збіралі ў нас подпісы па месцы жыхарства. Разумнае пытанне арганізатараў: спакойных, інтэлігентных людзей, якія да таго ж валодалі б роднай мовай, знаёсілі зараз у Айчыне цяжкавата. Аднак уявіце сабе і рэакцыю нармальнага грамадзяна на такіх вош "зборшчыкаў", а значыць, і на сам рэфэрэндум.

Вядома ж, мне могуць запрэчыць: ці да такіх дробязей зараз, калі трэба ратаваць Беларусь? Што ж, можа і так. Толькі гэта мы ўжо неаднойчы праходзілі — калі нармальныя чалавечыя адносіны лічыліся дробязямі, перашкаджаючымі вялікай справе...

Павел Сіманяў.

Фота С.Брушко.

ЗВАРОТ

Конфедэрацыя працы Беларусі 21 снежня 1991 года папрабавала прыняць да крымінальнай адказнасці арганізатараў цыльнага эксперыменту над людзьмі, названага "рэадаржаўленнем". Шляхам афіцыйнага, палітычнага і спецыяльнага імпамітэраваў арганізатараў ад насельніцтва Рэспублікі Беларусь умовамі асабістай прастая сумнасць таго, што адбываецца.

Гэтая сумнасць для кожнага грамадзяніна адрозніваецца: апрачыта частку неабходнай для жыцця ў умовах рынку мабыдзі з былой усенароднай уласнасці. Заўра ўзровень жыцця кожнага будзе вызначацца тымі ўмовамі, на якіх ён зможа валодаць, распрадавацца і карыстацца сродкамі вытворчасці. Кожны грамадзянін, які мерже спавяць суб'ектам рыначных адносін (г.зн. вырабляць індывідуальна або калектыўна тавары і паслугі), імкнецца сёння па мінімальнай цене прыдаць неабходнае для гэтага састаўляючы: зямлю, капітал і працоўную сілу.

Першы этап прыватызавання, названы рэадаржаўленнем, праводзіцца афіцыйна-спамітэраваў шляхам праз вытворча-працоўную, а не грамадзянскую сферу дзейнасці. Разнастайныя пераўтварэнні прадпрыемстваў і шматлікія скарачэнні пад выглядам адсутнасці законнасці, сыварны і камплектуючыя робіца для таго, каб фарміраваць новыя спамітэраваў і гаварамі паўнапраўна грамадзян у якасці таварна працоўнай сілы. Аднаасова шматлікія мабыдзіна комплекс афармляючыя службовыя асобы на сабе і сваіх блізкіх. Спрыняць гэтым стварэння палітычных арганізацый (у тым ліку спецыяльных "прафсаюзаў", які аб'являюць сабе набліжымі работнікамі яшчэ раз, чым такое паняцце будзе аформлена юрыдычна.

Такім чынам, людзей наперад пазаўроўчы магчымыя заявіць свае прасібы на сродкі вытворчасці, каб пры жаданні абмяняць права саўладальніка на нармальныя ўмовы працы па найму.

Для абгрунтавання заявы ад 21.12.91 г., якая была перададзена Генеральнаму пракурору і старшыні КПБ РБ, выкамо Конфедэрацыі працы Беларусі падахватаў аб'ёмны дакумент (50 аркушаў), у якім падрэзана апісанне метады незаконнай прыватызавання, падставы для прызнання несправядлівага рашэння і дзелак адміністрацыі, метады і формы калектыўнай абароны і процістаяння намікатураваў беспарадку.

Існуе небяспека, што ўсе свае незаконныя дзеянні мадыфікавана крымінальна клан узаконіць праз Вярхоўны Савет РБ на сесіі, якая адкрылася 11 сакавіка 1992 г. Іх рашучасць будзе залежаць ад таго, насколькі шырока і сядвамо будзе наглядзець народ Беларусі за тым, што адбываецца.

Як грамадзянін і як кіраўнік Конфедэрацыі працы Беларусі, я звяртаю да насельніцтва, прадпрыемальнікаў, прадпрыемстваў і арганізацый: дапамажыце, магітэраваў і пашчэна, выпадчы масавым пытаннем прыгаданы вышэй дакумент.

Зваротца: тэл. 37-41-49, 26-63-31, 26-64-46.

Р/Р № 695007 МФО 331 у аддзяленні Прамыслова-прамысловай банкі па Мінскай вобласці.

Старшыня выкамома Конфедэрацыі працы Беларусі М.М.Собаль.

Маналог без аптымізму

Член рэдкалегіі нашага штомтыднёўка, дырэктар вядомага ўсёй рэспубліцы племзавода "Леніна" Мікалае Мікалаевіч Ларковіч адзначае юбілей. Роўна пятнаццаць гадоў узначальвае ён гэтую моцную гаспадарку. Чалавек, які знаходзіцца ў самай гучнай праблем, у віры неспакойнага жыцця, не хоча і не можа маўчаць. Яго словы — гэта непрыкранены боль занепакоенага, пазаўленага глебы пад нагамі сялянца.

— Няма парадку. Няма адказнасці — пачынаючы з самага верху і да апошняга прыступкі, ад міністра і да рабочага. Ніхто ні за што не хоча адказваць, жывём, быццам у цямрэчы, — няма ні рэсурсаў, ні фондаў, невядома, ці будзе яны. Суцэльна прыцёмкі вадкол. Народ у вёсцы ходзіць босы — паесці пакуль што маю, а вось апраўцаў... Механізатары ходзяць у ботах, з якіх пальцы тырчаць. Дык дзе ж абутак з той скуры, што якраз вёска і дзе? Нават па дарагой цене — і то нічога... На языку — вёсцы аддаюць прыярэт, на самай справе — знішчаюць.

Ці будзе прасвет? Пры такім кіраванні я яго не бачу. У Біржы не веру, бо на іх сельскай гаспадарцы няма чаго рабіць. Там ёсць месца толькі заможным, зарыз жа зможных няма. Ва ўсім свеце сельская гаспадарка жыве на дзяржаўную датацыю — узяць тую ж Галандыю, дзе я ў мінулым годзе павіваў. У нас дэфіцыт бюджэту ўсяго толькі 6 працэнтаў, гэта афіцыйна. На самай жа справе ён будзе не меншы чым 40 працэнтаў. Усе гэты багачы, але ніхто мер не прымае.

Прыватызаванне? Па-першае, ніхто не ведае, як гэта рабіць — законна няма. Па-другое, з пачыст працоўнікоў нашага племзавода ніхто больш чым гектар не прасіць, бо, каб гэтая зямля штосці давала, на ёй трэба працаваць, потым яе паліваць. Працавалі б, але дзе тэхніка? Дзе ўгнаенні? Дзе ўсё тое, што наша рэспубліка раней стварала, што і самім хала-

ла, і ў іншых краінах вывозілі? Бось таму з калектыўнай гаспадаркі ніхто не выходзіць...

Вы думаеце, што цяпер народ з горада пачне ў вёску вяртацца? Наўрад ці. Глядзіце самі — зарплата ў прамысловасці вырасла ў пяць—дзясць разоў, у сельскай жа гаспадарцы — і ў гэтым абмежаванне — нам дазволілі павысці зарплату толькі ў тры разы, ды і то з агаворкай, калі ёсць рэсурсы. А дзе іх адшукаць? У дзяржаўны банк крэдытаў не ўзяць, а камерцыйныя банкі грэюць на гэтым рукі, падымаюць працэнт усё вышэй і вышэй.

Нічога нам зараз не дапаможа — ні перастаноўкі, ні рэфэрэндум... Я б зарыз на пэўны час пасціў бы да ўлады Пазняка — хай паспрабуе. Толькі як бы потым не прышлося Бога маліць, каб Маўшэраў падняўся...

Раней песню спявалі: "Раньше думай о Родине, а потом о себе". Цяпер — наадварот. Раней — усё аддавалі ў горад, што застанецца — шло нам, на вёску. Цяпер мы будзем думаць аб сабе... Зарплата прыбралышчыцы ў горадзе большая, чым у дзяржкі... Усе крычаць — голад, голад, а яшчэ ніхто ў племзасі "Леніна" не прыхаў, гарадскую кватэру не здаў... Не будзе голаду, бо кожны навучыўся крадці, прыстроіліся — і крадуць, а з мумка апошнюю скуру адймаюць. А як здымчуць — вось тады і ёсць не будзе чаго.

Не дай Бог яшчэ да рупаканішча бою дайсці. Ужо на ўсіх дарогах мытні паставілі. На кожную запісчатку ліцэнзію трэба браць. Дзе ж тыя сувязі, што былі, дзе тое сярбровства?

Нада шмат у нас праблем. І падстаў для аптымізму я пакуль што не бачу...

Маналог запісаў А.ПАЛЫНСКІ.

КУР'ЕР ТЫДНЯ

Уладзімір Ліпскі, прэзідэнт Беларускага дзіцячага фонду:

3 дзённіка
Памёр Антонік Алейнікаў. На шостым гаду абарвалася жыццёвая струна. Завяла кветка. Не выспеў плод...
Мы, беларусы, сталі бяднейшымі на адну чалавечую історыю.
І павезла матуля свайго сынка з Мінскай бальніцы на віцебскія могілкі...
А мы ж, дзетфондаўцы, рыхтавалі ім іншую дарогу. У Лондан, у славны шпіталь. Заказалі білеты, знайшлі "ззяленікыя". Ды вось жа — не паспелі...
Апраніся ў траур. Рэспубліка Беларусь, памёр твой сыноч Антонік Алейнікаў. Загінуў ад лейкеміі. На чарнобыльскім палігоне.

Уладзімір Ніканчык, кандыдат эканамічных навук:

— Самая гапоўная падзея апошняга часу я лічу Асамблею дзелавых колаў, якая адбылася колькі тыдней таму. На Асамблеі прысутнічаў прам'ер-міністр Кебіч. Гэта сведчыць пра тое, што пачаўся працэс прызнання ўстадоў сіл прадпрыемальніцтва, што дыялог завязваўся. Хвалюе, што парламент напярэдадні рэфэрэндуму згубіў жаданне працаваць. Рэспубліка засталася фактычна без парламента і прэзідэнта. А радуе тое, што народ прыняў павышэнне цен без "крутых" рэакцый. Значыць, ёсць яшчэ дарог да ўлад. Але боюся, што гэты дарог і гэты цяжкія прыгненне хутка скончацца.

Сяржук Вітушка, навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Максіма Багдановіча:

— Што мяне зараз хвалюе? У свой час народная дэпутаты Беларусі абмяркоўвалі святочныя даты рэспублікі. Ці памятаеце, як упарта адстойвалі большавікі свой дзень — 7 лістапада? Апавіяць жа амаль выпусціла з-пад увагі Дзень Волі — 25 сакавіка. Але ж гэтая дата — найвялікшае свята, свята, якое заўсёды з намі. Раней 25 сакавіка было свайго роду днём апавіяці. Цяпер жа, калі паўсюль лунаюць бел-чырвона-белыя сцягі, калі зніклі ўсялякія забароны, я боюся, каб гэты дзень не стаў нецкавым. Дзень Волі, дзень, калі можна распрывіць плечы, узлунена паглядзець на жыццё, павінен быць адзначаны. Шкада, што 25 сакавіка так і не стала нацыянальным святам.

Партыі, рухі. Бег навывперадкі

“Агіта га гвалту”

Так В.Лебедзеў, старшыня Мінскай рэгіянальнай рады НДПБ (Нацыянальна-дэмакратычнай партыі Беларусі), вызначае адну з нацыянальных рыс беларуса.

Дзеля свайго гістарычнага выжывання беларускі народ ня можа, ня мае права давольці аніякага новага здзеку з сябе і свайёй палітычнай згуртаванасці. Свайёй нацыянальнай самастойнасцю ён стварае той трывалы падмурак, які не даць яму звярнуць са шляху да поўнай незалежнасці. На Беларусі можа быць толькі беларуская ўлада. Яна павінна быць не толькі таму, што гэта будзе самая натуральная, самая намальная ўлада, але і таму, што толькі беларуская нацыянальная ўлада вырашыць праблему ўладжвання палітычнага жыцця гэтай краіны.

Народ з вялікім гістарычным мінулым, нацыянальна з’яднаны, здольны сам кіраваць сабою. Тое, што адна яго частка

(прыблізна 3/5) вызнае праваслаўе, а другая — каталіцтва і пратэстантва (прыблізна па 1/5 кожная) не паслабіць гэтага адзінства, а толькі паспрыяе развіццю павягі да ўсіх веравызнанняў і нацыянальнасцей увогуле, даць падставу для ўпэўненасці, што украінец, расеец, латувіс, паляк, яўрай і іншыя — усё яны будуць адчуваць сябе ў вольнай Беларусі вольна, як на другой свайёй радзіме. Гэта даказана і шматляковым суіснаваннем беларускага народа з іншымі нацыянальнымі супольнасцямі, што мірна жылі на нашай тэрыторыі. Зведзшы на самім сабе ўвесь цяжар нацыянальнага прыгнёту, пазбаўлены шавінізму і іншых ваўнічых памкненняў беларускі народ і яго нацыянальная ўлада даць кожнаму чалавеку на свайёй зямлі права на яго культуру і жыццё, згодна з асабістым пажаданнем.

Нацыянальная рыса беларусаў — агіта да гвалту, у чым бы ён ні праяўляўся. На першы погляд, гэта можа здавацца слабасцю беларускага народа, а на самай справе ў гэтым — цывільзаванасць беларускай нацыі, яго гонар і слава.

Беларуская нацыянальная ўлада, якая нараджаецца праз канстытуцыйнае права, заўжды прызнавалася будзе прызнана не толькі беларускім народам, але і лепшымі прадстаўнікамі летувінскага, украінскага, расеекага, польскага народаў як улада адзіна магчымая на Беларусі. Яна з’яднае інтарсы ўсіх, хто жыве на тэрыторыі Беларусі.

Агульнавядомы факт, што нацыянальная меншасць палякаў, якія жылі ў Гродзенскай, Віленскай і іншых губернях, з нянавісцю ўспаміналі расправу расеекага ўрада над паўстанцамі 1831 і 1863 гг., ішлі на прызнанне нацыянальнай беларускай улады, наглядзчы на ўсю радыкальнасць яе праграмы. Адначасова з гэтым і так званы “рускі элемент” на Беларусі, які не хацеў нават чуць пра планы Польшчы захапіць заходнія губерні, з завальненнем сустрэхаў беларускую ўладу як уладу нейтральную.

Няма нічога здзіўнага, што беларускі народ актыўна і свядома зараз за яе змагаецца. Толькі свая ўлада на свайёй зямлі забяспечыць яму спакойнае развіццё, дапасаванне да ўсіх яго ідэалаў, звычайў, веравызнання. Гэта развіццё заснавана на спраўдзеным нацыянальным пачатках, якія беларускі народ выпрацаваў на працягу ўсёй свайёй гісторыі і захаваў да сённяшніх дзён.

Нарэшце, толькі пры дапамозе свайёй улады ён створыць на свайёй зямлі парадак, адладзіць свайё нацыянальнае дэмакратычнае прыродзе.

На Беларусі ў мінулым склаліся такія ўмовы, што беларускі народ з цягам часу страціў сваё буйных землеўладальніцкае (нацыянальнае дваранства), якія сталі вызнаваць сябе палякамі, і амаль не займеў сваё нацыянальнае буржуазіі ў гарадах, якая ў большай частцы была альбо расеекаў (буяная), альбо яўрэйскай (сярэдняй і дробнай).

Гістарычны парадокс, але і сёння беларуская ўлада ня можа апрацаваць на абмежаваны клас буйных уласнікаў, якія з’яўляюцца былою манкуртызаваную наменклатуру КПСС — КПБ. Яны паспелі ўжо прыватызаваць для сябе ўсё, што хацелі.

Апрыхіта для ўлады беларускага народа — шырокія масы насельніцтва вёскі і горада.

Асобая роля ва ўсталяванні народнае ўлады належыць беларускай інтэлігенцыі, якая не адарваная ад народа, пазбаўленая здрадніцкіх настроў, упасціўных прадстаўнікам з асяродку рабаўніцкаў дзяржаўнае маёмасці (наменклатура КПСС — КПБ). Яна жыве агульным з народам жыццём, сілкуецца толькі ад яго, з’яўляецца яго авангардам.

Галоўнымі рысамі такога ўлады відавочна з’яўляюцца: натуральнасць — для шматлікіх нацыянальных беларускае нацыі і павяга — да ўсіх нацыянальных меншасцей Рэспублікі Беларусь.

Калі яна зможа паралізаваць шавіністычныя ўплывы Варшавы і Масквы, канчаткова вырашыць недарэчныя спрэчкі паміж апошнімі на нейкія правы на нашу зямлі, то ў гэтым выпадку назаўжды адпадзе пытанне “Есть ли этой край русский или польский” на карысць усіх славян, насяляючых цэнтр Еўропы.

Нацыянальна-дэмакратычная партыя Беларусі ўз’яўлена, што наканаваная гісторыі не пазбегнуць і што абуджаная Беларусь не паступіцца сваімі здабыткамі.

Коротка і ясна

Мы — не французы, але...

Прапануем нашым чытачам вытрымкі з кнігі буйнога палітычнага дзеяча Францыі Мішэля Ракара, якая выйшла ў выдавецтве “Міжнародныя зносіны” (Масква, пераклад з французскай мовы). І хаця аўтар адрасуе радкі перш-наперш, зразумела, французскім чытачам, тое-сёе з яго выслугоў надзвычай нагадвае нам нашу, мясцовую сітуацыю.

* Ніякая рэформа выбарчай сістэмы неўладна змяніць расстаноўку сіл. Таму найлепшы ведаць гэтыя сілы і імкнуцца да кампрамісу, чым заблытаць справу або адмаўляць іх існаванне. Мы гаворым “так” іх збліжэнню і “не” — іх зліццю.

* Дасканалых канстытуцый не бывае. Ёсць канстытуцыі, якія дзейнічаюць, і тыя, што не дзейнічаюць. Дзейнічае такая канстытуцыя, якая ставіць выбарчышка перад дакладным выбарам і добрых умовах. З пункту гледжання гэтых крытэрыяў няма сумненняў у тым, што канстытуцыя Пятай рэспублікі (Францыі) — Ад рэд.) дзейнічае. Таму няварта пастаянна крытыкаваць прадугледжання ёю правілы гульні, патрэбна скіроўваць увагу на іх выкананне. У нас ёсць справы больш важныя...

* Калі тэма і выклікае ў мяне непрыманне, дык гэта ідэя, быццам да моладзі неабходны асаблівы падыход. Чого толькі я не наслухоўся ў гэтай сувязі ад маіх блізкіх, якіх з вынікамі аптытанія грамадскай думкі ў руках спрабуюць пераканць мяне ў неабходнасці звярну да моладзі са спецыяльнай праграмай.

І што ж я павінен ёй сказаць? Што ў моладзі больш правы, чым у іншых? Што яна стварае самастойнае грамадства, да якога неабходна падлашчывацца, электарат, які запатрабуе далікатнага ставлення?

Я схільны меркаваць, што моладзь не зможа знайсці свайго месца ў сістэме, у якой не знаходзіць сябе месца іншыя. Я таксама мяркую, што ў моладзі ёсць свае праблемы, але гэта тыя ж праблемы, што і ў меншых маладых. Трывога за будучыню, страх перад беспарадоўем, недастатковая прафесійная падрыхтоўка, гарадское жыццё, павяга да культуры і індывідуальнасці. Гэтыя пытанні тычацца ўсіх. Ясна, што для моладзі яны набываюць некаторую спецыфічную афарбоўку. Гэта неабходна мець на ўвазе і я стаўлюся да гэтага ўважліва.

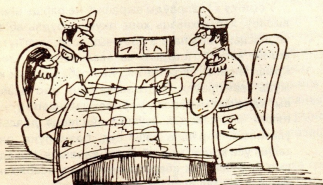
* Я лічу інтэлектуальным калекам кожнага, хто, засеўшы ў палітычнай гульні, ужо не ў стане ўсведамляць рэаліі навакольнага свету. Адказны палітычны дзеяч абавязаны — перад самім сабой і іншымі людзьмі — быць грунтоўным сацыялагам ці, на крайні выпадак, уважліва чытаць працы тых, хто займаецца сацыялагічнымі даследаваннямі.

нават калі гэтыя працы і не носяць такога назыву... Палітык не павінен навазваць грамадству сваё ўяўленні і ўхіляцца ад вывучэння яго жыцця.

* У самых глыбінных слоях нашага грамадства адбываюцца павольныя, заўважныя толькі праз дзесяцігоддзі зрухі, якія будуць мець сур’ёзныя вынікі і выклічуць шматлікія канфлікты, калі яны не будуць своечасова заўважаныя, падтрыманыя і легалізаваныя пры дапамозе звычайў ці законаў.

* Для мяне мінімум цывільзацыі — гэта хлеб і Дэкларцыя правоў чалавека. Згодна з выслугоў аднаго з маіх сяброў, скажу, што размова ідзе менавіта пра мінімум: вышэй за гэтую планку можна спрачацца, прыводзіць аргументы крытыкаваць, паляпшаць, ніжэй — весці барацьбу.

* Хоціць займацца пошукам якойсьці меры апраўдальных дэфініцый тыпу “фармальнае свабоды”, “абстрактная свабоды”, “буржуазная свабоды”, хоціць штучна супрацьпастаўляць свабоду адзінкавай асобы і свабоду грамадства. Свобода непадзельная. Альбо яна ёсць, альбо яе няма.

Лоб у лоб.

Здзіццелі...

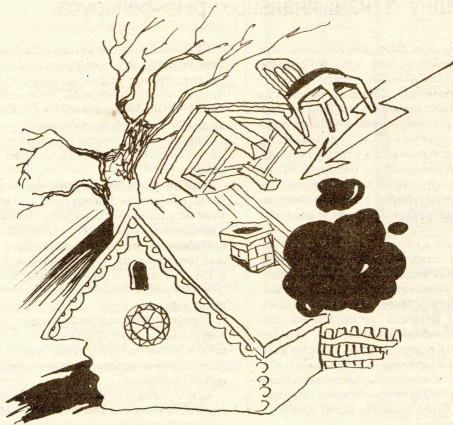

Скарачэнне войска ў дзеянні.

Малюнк В.САКОВІЧА.

ГУЛЬНІ У СТЫЛІ "РЭТРА"

У МУЗЕІ НАРОДНАЙ АРХІТЭКТУРЫ І ПОБЫТУ

Ніхто з нас не застрахаваны ад непажаданых супярэчнасцей і канфліктаў, для кожнага яны заканчваюцца па-свойму. Канфлікт, які адбыўся ў Дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту, скончыўся завальненнем аднаго з яго супрацоўнікаў — Аляся КРЫШТАПОВІЧА

Хлопец, за плячыма якога служба ў Афганістане, не знайшоў агульнай мовы са сваім кіраўніцтвам і пасля доўгагадоў канфліктаў быў звольнены з працы. Паспрабуем разабрацца і зірнуць на сітуацыю вачыма кожнага з удзельнікаў канфлікту.

Алесь

— Алесь, праца кожнага працоўнага калектыву, кожнай установы залежыць ад таго, хто гэты калектыў узначальвае. Што, на тваю думку, уяўляе сабою сённяшні дырэктар музея, і чаму вы з ім не ўжыліся пад адным дахам?

— Сёння ў кабінце дырэктара вісіць бел-чырво-вогна-белы сцяг. А яшчэ паўгода таму яго палохала ўсё такога кшталту. Ён усялякімі сродкамі спрабаваў пазбавіцца нацыянальна свядомых людзей. Не палічы, што гэта эмоцыі і спроба звесці рахункі пакрыўджанага чалавека, але, калі ты пабываеш у памяшканнях, у якіх працуюць супрацоўнікі музея, ты пагодзішся: у такіх умовах працаваць нельга. Але за ўсё 7 год свайго кіравання дырэктар не зрабіў нічога для палепшэння ўмоў працы супрацоўнікаў музея, ні на 1 квадратны метр не павялічыў працоўнага плошчы.

І гэта спраўды так. Займаўшы ў будынак, дзе знаходзіцца памяшканні супрацоўнікаў музея, мяне стала крыху не па сабе — як у такіх умовах можна ўвогуле працаваць? Пакойчыкі, у якіх (на маю думку) можна размясціць ад сямі трох чалавек, умяшчаюць па шэсць-сем супрацоўнікаў, сталы стацьця прытык адзін да аднаго і праісці паміж імі амаль немагчыма.

— У мяне была свая фоталабараторыя, памяшканне пад якую я арандаваў у майстэрні архітэктараў Градава і Левіна. Жадаючы дапамагчы музею, я прапанаваў яго кіраўніцтву па дамоўленасці з архітэктарамі арандаваць гэтае памяшканне музею і аформіць як афіцыйную лабараторыю. Так і зрабілі. У музею, у рэшце рэшт, з'явілася свая фотамайстэрня. Толькі цяпер падманутым аказаўся я: апынуўшыся на вуліцы, я пакуюту не толькі з-за таго, што страціў працу, але яшчэ і таму, што страціў уласную майстэрню: цяпер жа гэтае памяшканне арандаваў музей. А тое, што гэта я ахвяраваў яго музею ў свой час, нікога не хвалюе.

— Чаму, на тваю думку, так зрабілі з табой? — пытаюся ў Аляся.

— У апошнія некалькі год на працу ў музей пачалі прымаць, не скажу што людзей поўнасамо далёкіх ад навукі, але далёкіх ад нацыянальна свядомасці і культуры. Яны палохалі дырэктара нацыяналізмам. А мяне не палюбілі за тое, што многія мае фотаздымкі друкаваліся ў замежных выданнях — амерыканскіх і польскіх. У гэтым

яны бачылі здраду Бацькаўшчыне. У дадатак яшчэ мой артыкул у "Ніве" (Беласток) (яго я прысвядзіў сваёй "місіі" ў Афганістане), што выйшаў у 1989 годзе, падліў алей у агонь.

— Дык чаго ж, у рэшце рэшт, баіўся дырэктар, чым ты мог яму насапціць?

— Калі ўвогуле: грамадскага абмеркавання працы ў музеі. Ён паўсюль бачыў здраду, падкопы пад яго. Калі ў 1988 годзе Ганна Фурс правяла Купалле на тэрыторыі музея, ёй была аб'яўлена вымова. Альбо яшчэ такі выпадак. У 1985 годзе Сяржук Сокалаў-Воюш, які працаваў на той час загадчыкам музея Якуба Коласа ў Мікалаеўшчыне, філіяле нашага музея, вырашыў таксама адсвяткаваць Купалле. Пад раніцу нас затрымала КДБ, усім далі штраф па 200 рублёў, а Сяржук звольнілі з працы.

— Але ж афіцыйна ўсе звольнілі не таму, што ты папрыёт сваёй Бацькаўшчыны?

— Безумоўна. Напачатку мяне спрабавалі звольніць за тое, што я нібыта дрэнны спецыяліст. І, магчыма, менавіта ў дырэктара былі падставы так лічыць. У 1990 годзе ён, пасля паездкі ў Польшчу, папрасіў мяне правесці яго стужкі. А там нічога не аказалася. Хто вінаваты? Крыштаповіч. Акрамя таго палікалі і нейкім амаральным жыццём і тым, што спазняюся на працу. Урэшце прычліпілі да таго, што ў лабараторыі не хапае асобных рэчаў, якія не былі своечасова спісананы, і звольнілі за недавер да мяне, як да матэрыяльна адказнай асобы. А там жа палова абсталявання майго, прыватнага! Чаму на гэта ніхто не глядзеў?!

— І якія твае планы?

— Буду судзіцца. Для мяне гэта справа гонару.

Такі погляд на праблему ў пацярпеўшага — фотамайстра Аляся Крыштаповіча. Але ёсць жа і іншыя бакі... Для пачатку я вырашыў даведацца, як ставіцца да гісторыі з Крыштаповічам у працоўным калектыве.

Калектыў

Першапачатковая размова адбылася з Таццянай Тамаровіч і Ульянай Шаставец, але потым да гутаркі падключыліся ўсе, хто знаходзіўся на той час у паклі. Увогуле іх агульная думка прадстала перада мною у такім выглядзе: "Не ўсё так проста, як здаецца на першы погляд. Немагчыма канчаткова сказаць, хто мае рацыю, а хто вінаваты ў гэтым. Гэтыя ўзаемныя недалюбаванні і прэтэнзіі працягваліся ўжо не першы год. Адно дадавалася да другога. Канешне, Крыштаповічу трэба было больш адказна ставіцца да тых матэрыяльных каштоўнасцей, што былі запісаны на яго імя. Але... Захацелі "з'есці" Аляся і "з'елі".

Такое стаўленне да здарэння з Алясем Крыштаповічам выказалі тыя, з кім ён працаваў не адзін год побач. Але ж ёсць яшчэ і тыя, ад каго непасрэдна залежыць яго лёс. Адзін з такіх людзей — старшыня прафкама музея Мікалай Іванавіч Скардудлін.

— Першы раз Крыштаповіча хацелі звольніць у кастрычніку 1991 года. Была праведзена атэстацыйная камісія, якая не атэставала яго на пасадку загадчыка фоталабараторыі. З той нагоды, што ён нібыта не прытрымліваўся планаў і своечасова не выконваў заяўкі. Быў падпісаны загад аб звальненні, і толькі праз тыдзень кіраўніцтва звярнулася ў прафкам падтрымаць гэты крок. Мы адмовіліся і запатрабавалі аднавіць Крыштаповіча на працы, бо не мелі даверу да той атэстацыйнай камісіі. Мінутлі два месяцы. І кіраўніцтва зноў звярнулася ў прафкам з ініцыятывай звольніць Аляся. Але зараз ужо матывы выбралі іншыя: недавер да яго як да матэрыяльна адказнай асобы (артыкул №254 КЗАП). І была глеба пад гэтым абнававаннем. Нельга проста так выкінуць, напрыклад, фоталавельчальнік, нават калі ён канчаткова сапсаваны. Ты за яго адказны матэрыяльна — значыцца, неабходна афіцыйна аформіць акт спісанання. Алесь з'яга не рабіў. І калі ў лабараторыі спраўды нечага не хапала, трэба было зрабіць усё так, каб не было да чаго прычліпіцца. Я ўпэўнены, што Крыштаповіч не мог нешта там украсці з лабараторыі і прадаць. Наадварот, ён прыносіў туды пастаянна нешта сваб. Але факт недахопу быў, і супраць такой фармулёўкі мы нічога не маглі зрабіць.

— Як вы ўвогуле ставіліся да Крыштаповіча?

— Я вельмі добра ведаю яго як чалавека. Ён вельмі добры і шчыры, спраўдны патрыёт Беларусі. Адзінае, што кіруецца не разважаннямі, а эмоцыямі. Не звязана на існуючыя правілы "гульні".

Добры ён і як фатограф. Мяне, прынамсі, ніколі не падводзіў. Бывала, зрэдку спазняўся, але працаваў, рабіў усё адзін. Хаця ў штаце былі месцы для асістэнтаў. Толькі сам сабе ён памонікаў знайсці не мог, а з тымі, што прыходзілі, не знаходзіў агульнай мовы.

— Хто ўсё ж вінаваты ў гісторыі са звальненнем Аляся?

— Не магу канчаткова адказаць на гэтае пытанне.

— У рэшце рэшт мы падышлі да апошняга персанажа гэтай драмы. Дырэктар музея Георгій Андрэевіч Ткачэвіч. Гэта тая канчатковая інстанцыя, ад якой залежала вырашэнне пытання Крыштаповіча.

Дырэктар

— Георгій Андрэевіч, ці правільна было вынесена рашэнне ў выпадку з Алясем Крыштаповічам, ці апраўдана яго завальненне?

— Калі аб'ектыўна падыходзіць да сітуацыі, якая склалася з Алясем, то вымушаны прызнаць, што завальненне яго было проста неабходнасцю. І сыходзіла гэтая ініцыятыва не столькі ад мяне, колькі ад усяго працоўнага калектыву музея. Ён не "цягнуў" той аб'ём работ, які павінен быў выконваць. Зараз на яго месца мы ўзялі новага чалавека, і той за першы месяц свайго працы зрабіў амаль столькі ж, колькі Крыштаповіч — за ўвесь мінулы год.

— Крыштаповіч збіраецца шукаць праўду ў судзе. Як Вы лічыце, на чым баку будзе рашэнне суда?

— Безумоўна, на баку ведаецца. Крыштаповіч быў звольнены з працы за тое, што ў фоталабараторыі, за матэрыяльным каштоўнасці якой ён быў адказны, выявіліся вялікія матэрыяльныя нястачы. У мінулым годзе недахоп вымяраўся тысячамі рублёў. Калі ж у гэтым годзе нам трэба будзе набываць усё тое, чаго нестася ў лабараторыі з-за марнотраўства Крыштаповіча, то сума будзе вымярацца дзесяткамі тысяч.

— Скажыце, а як Вы ставіліся да Аляся як да чалавека? Ён сцвярджае, што ў вас былі чыста прыватныя канфлікты і непаразуменні.

— Ставіўся я да яго, як і да ўсіх астатніх. Я ўжо маю вялікі стаж адміністрацыйнай працы і не прымаю ў адносінах паміж кіраўніком і падначаленым палюбоўніцтва. Са сваімі падначаленымі я паводжу сябе толькі як кіраўнік, якому цікаваць канчатковы вынік працы. Калі браць па вялікім рахунку, то фоталабараторыя працавала не на музей, а на Крыштаповіча. Увогуле ён неадкажна ставіўся да працы, часта падводзіў. Магу прывесці адзін прыклад. Як і ў кожным іншым музеі, мы выдзім леталіст жыцця свайго музея, у якім адлюстроўваем усё больш-менш важныя падзеі. Калі ў мінулым годзе мы праводзілі Дзень музея, Крыштаповіч сабраўся ехаць у Вільню. Я яго не адпусціў, матывуючы гэта тым, што такая падзея павінна быць адлюстравана і яму неабходна зрабіць фотаздымкі з гэтага свята. Але Крыштаповіч мала таго, што спазніўся на свята, але і не зрабіў ніводнага фотаздымка. Назваць гэта іншак, як шкодніцтва і здрада музею, я не магу. Таму праць вас аб'ектыўна паставіцца да гэтага пытання...

Аўтар

У выніку я і спраўды вырашыў не рабіць ніякіх высноў, каб захаваць хоць якую-небудзь аб'ектыўнасць. У кожнага з дзеючых асоб, уцягнутых волею лёсу ў гісторыю са звальненнем Аляся Крыштаповіча, свой погляд на праблему і, як кажуць, свая праўда. Варта заўважыць, што "асабовы" канфлікт перарос у маёмасны менавіта ў сённяшні час, калі так заўзата выдзецца дзельна ўласнасці. У рэшце рэшт суд, безумоўна, паставіць усё кропкі над "і". Хаця, канешне, і шкада, што сітуацыя так абвастрылася, што неабходна ўмяшальніцтва прававоўных органаў.

Зміцер Лукашук,
аглядальнік "ЧЗ".

Беларусы ўсіх краін, яднайцеся!

Роздум пра неабходнасць правядзення ўсебеларускага нацыянальнага кангрэса

Жудаснае становішча! Стаяць з працягнутай рукою беларусы ў краінах Усходняй Еўропы, заслугуючы пасарджальных адносін былых нашых "братоў", якія дзесяцігоддзямі вывозілі каштоўнасці, высакаякасную прадукцыю прамысловасці з нашай рэспублікі, елі наш хлеб, а калі скончыўся хабар вывазу, то мы нежак хутка страцілі былое.

Пажабрацку, адкінуўшы годнасць і сорам, тысячы нашых суайчыннікаў прабираюцца ў Польшчу, гандлююць там таварамі, нялішнімі і для рынку рэспублікі, каб у абмен набіць вопратку, тонкую бялізну паненкам, замежную тэле- і відэаапаратуру. Дома гэтага не прыдбаеш!

Самадзейныя гандляры амаль закінулі працу дома і поўнасю аддаліся спекулятыўнай стыхіі, перапрадаюць у тры разы даражэй свае здабыткі, скупляюць далары і савецкія грошы і пакрысе ператварваюцца ў паразітуючую праслойку махляроў.

Антыстваральны амаральнасць цягне за сабой развал вытворчасці, павялічвае супярэчнасці паміж дзяржавай і прадпрыемствам, дзяржавай і асобай. Ныстрына расце глабальны апетыт атрымліваць за сваю нікчэмную працу як мага больш грошай.

У гэтай пагоні за доўгім рублём выявіліся горшыя нашы радзімыя плямы. Бюракратычная супольнасць не паменшала, а, наадварот — узрасла. Новыя структуры дзяржаўнага і грамадскага кіравання ўжо забыліся, што ўсяго год — паўтара назад выявілі супраць апаратнай пліні. А яе велыкі шматлікія прадстаўнікі як сядзелі ў мяжкіх крэслах, так і сядзяць.

Мала таго, кіраўніцкі клас задоўга да павышэння цен і зарплаты спрытна павялічыў свой фінансавы капітал за кошт дзяржаўнага бюджэту. Такім чынам, элітна частка грамадства разка вырасла і яшчэ больш абвастрыла супярэчнасці, папшырыла прорву паміж сабой і асноўнай часткай насельніцтва. Гэта адна з галоўных прычын сацыяльнага напружання ў нашай рэспубліцы.

Яшчэ адзін вузел завязаўся на канфілікце даволі вялікай групы насельніцтва (у асноўным маладых людзей) з супярэчлівай рэчаіснасцю і незадаволенай нізкім матэрыяльным забеспячэннем. Адсутнасць сацыяльна-бытовых умоў, заробкі — грош на дзень — падштурхнулі частку нашых грамадзян да лямпенства. Гэта небяспечна, усюдупранікальна з'ява.

Праца падменена падзёншчынай, зладзействам, рабёмам, махлярствам, злосным падманам. Антыгуманная адносіны да рэчаіснасці, а значыць і да годнасці чалавека, становяцца агрэсіўнымі, змяняюць маральнасць, адцяняюцца на задні план працавітую частку насельніцтва. Пад прыкрыццём рыначных адносін культывуецца і даволі хутка развіваецца псіхалогія палявання за нажывай.

Невялікая частка грамадства ўжо валодае даволі значным капіталам. Значным настолькі, што раптоўнае павышэнне цен і абцяжарнае ўрадам з'яўленне ў продажы доўгачаканых тавараў стала мільёнай бурбалкай. Яны былі скуплены прадпрыемальнікамі, спекулянтамі ў супольнасці з гандлёвай мафіяй яшчэ на базых. Апошнія сталі

амаль узаконеным месцам рабавання дзяржпрадукцыі.

На другі дзень пасля павышэння цен людзі схадзілі ў магазіны, каб толькі падзіліцца на новыя цэннікі. Але таварнай безліч там па-ранейшаму не убачылі. Усё ізноў было скуплена па за гандлёвай сеткай. Іх толькі і хапіла, каб задаволіць патрэбы ўтрымальнікаў банкіот. А асноўны масавы попыт у чарговы раз застаўся галодным.

Стварыўся цікавы парадокс. Вытворчасць тавараў народнага спажывання усё змяншаецца. Настаў фактычны таварны крызіс. А грашовая маса ўзрасла за кароткі тэрмін у шмат разоў. Гэта шлях да далейшага збяднення народа.

Відавочна, такое становішча выкліча рэзкае незадавальненне насельніцтва, якое стымулюецца бяспіліем дзяржаўных структур і нават капітуляцый прававоўных органаў перад злачынасцю. Яны цяпер умоцнена ўкраінаюцца ў грамадстве тэзіс аб тым, што рабаўніцтва знікне толькі пасля таго, калі мы вырашым эканамічны і палітычныя праблемы.

Мы і так дажыліся да страху за сваіх дзецей і за сябе як дома, так і на вуліцы. Але ж амалаўцаў да кожнага чалавека не прыставіш. Вось і атрымалася, што мы добраахвотна пераходзім на казарменнае становішча. І нават павінны дзякаваць лёсу за гэта.

Патрэбна зазначыць, што над нашай сацыяльна-эканамічнай бядойтай навісла цёмнае крыло палітычнага разладу. Беларускія партыі імкнуцца цягнуць адзіны воз, як у выдомай байцы, у розныя бакі. Кіраўніцтва кожнай палітычнай групы ўсіх пасадзіла сваіх прыхільнікаў, каго на гістарычнага канька, каго на толькі што падкаванага, а хто едзе надарэмініцу і на пасляперабудочным возе.

Патлядзізі — і сіла гэта немалая, запальная, энергічная і рвецца ў бой. Толькі ладу няма паміж кіраўнікамі. Яны моцна паабтыкаліся бачомымі калочкамі ўзаемных папрокаў, знявагі і крыўды, нават забыліся пра палітычныя дэбаты і не могуць пераступіць праз уласныя амбіцыі.

Сітуацыя складалася небяспечна. Тэарэтычная распрацоўка стратэгіі і тактыкі сучаснага руху ва ўсіх пакуху шы, выбар сродкаў дзейнасці часта выпадковы, а праблемы лідэрства амаль без выключэння звязаны з адыходам ад камуністычнай ідэалогіі.

Мяркую, што ў сучасных умовах неабходна склікаць усебеларускі нацыянальны кангрэс прадстаўнікоў палітычных партый, дзяржаўных інстытутаў, грамадскіх арганізацый, творчых саюзаў, груп насельніцтва ад нацыянальных меншасцей рознага вераваньня і замежных беларускіх суполак.

Кангрэс можа вырацаваць найважнейшыя прынцыпы нацыянальнага прымірэння і згоды, абмеркаваць стратэгію і тактыку сацыяльна-эканамічнага, палітычнага і культурнага адроджэння рэспублікі.

Усебеларускае народнае веча — гэта не урадавы і не надурдавы орган, не маючы таксама палітычнай афарбоўкі і арэнтацыі, ён можа набіць рэфэрэндумальнае права на ацэнку сучасных і перспектывных праблем нашай рэчаіснасці, атрымаць мандат усяго народа на вызначэнне яго інтарэсаў ва ўнутраным і міжнародным жыцці і паспрыяе справе выхаду з эканамічнага крызісу, які ўсё разрастаецца.

Кангрэс вырацае адзіную платформу дэмакратычнага руху ў рэспубліцы, апраўчыцца на здабыткі нацыянальнай гісторыі, а таксама ўзорных цывілізацый у розных краінах свету і на гэтай падставе зможы вызначыць тактычныя крокі дасягнення нашай рэспублікай рэальнага ўнутры Беларусі, разрыву жыццёва важных сувязей паміж рэспублікамі і яшчэ большага рабавання насельніцтва.

Усенародны кангрэс мае магчымасць аб'яднаць энергію і сілы ўсіх слаўных насельніцтва, палітычных партый і грамадскіх арганізацый на дасягненне рэальных правоў кожнай асобы на паўнацэннае жыццё не ў аддаленай будучыні, а сёння. Гэта патрабуе магутных маральных і матэ-

рыяльных выдаткаў, энергіі. Кангрэс павінен дапамагчы асэнсаваць трагічнае становішча нашай нацыі і не толькі ў тым, што мы ўсе пераступілі мяжу беднасці, але і ў тым, што большая частка насельніцтва і асабліва моладзь страцілі разуменне працы як адзінай крыніцы дабрабыту.

Кангрэс, не абмяжоўваючы дзейнасць палітычных партый і груповак, а, наадварот, стымулюючы іх арганізацыйныя, асветніцкія і культуралогічныя асаблівасці, павінен наклаці вета на міжусобіцы і паклібніцкія выхадкі з любога боку, якія заўсёды прыкрываюцца інтарэсамі народа, а на самай справе ганьбяць той жа народ. Толькі ідэя замірэння і нацыянальнага інтарэсу могуць быць першаасновай дзейнасці кожнай палітычнай сілы, інакш яе існаванне страчвае пазітыўны сэнс — і грамадства можа і мае права адмовіць ёй у сваім даверы.

Крызіснае становішча вымагае ад палітычных партый і грамадскіх арганізацый актыўны пошук стратэгічных напрамкаў эфектыўнага развіцця эканомікі, выпрацоўкі тактыкі хуткага ўздыму народнай гаспадаркі. Мы ж пакуху што назіраем тузіну ў дзельбе партфелю, згаістычнае пустабрэхства з розных бакоў і абвінавачванне палітычных лідараў у шматлікіх грахах, аб якіх яны ведаюць толькі з падручнікаў гісторыі. Агульнавядома, што няўмека можа "перагартаваць" сталь і тады яе магутнасць абарочваецца здрадніцкай крохасцю. Вось і цяпер розныя палітычныя плыні замест канструктыўнага вырашэння праблем надзённага жыцця імкнуцца "прабараваніць" сваё сола, каб адваяваць хоць мізэрную зячку ў грамадскай думцы, а ўвогуле яны ў парашок перацаракоў магутную энергію народа.

Кангрэс мае магчымасць сплісць састарэлыя формы і метады развалу вытворчасці — страйкі і забастоўкі, падтрымаўшы тыя камітэты, якія выступаюць за правы працоўных і адстойваюць іх без канфіктаў і агромністых матэрыяльных страт.

Для правядзення кангрэса неабходна стварыць падрыхтоўчы камітэт, у склад якога ўвойдуць прадстаўнікі ад кожнай супольнасці, хто заявіць пра неабходнасць свайго ўдзелу ў рабоце ўсебеларускага дэмакратычнага форуму. Камітэт падрыхтуе праекты асноўных дакументаў і вырашыць арганізацыйныя пытанні па правядзенню самога пасяджэння кангрэса. Асабліва ўвагу падрыхтоўчы камітэт зверне на раўнапраўную сувязь з усімі грамадскімі сіламі рэспублікі, каб вопыт адроджэння і зняртыя рэальнага выхаду з вопытнай эканомікі і палітыкі прараслі і прынеслі хуткі і канкрэтны вынік.

Прававы статус кангрэса будзе апрацаваны на закон аб усенародным абмеркаванні найбольш важных нацыянальных пытанняў. Канстытуцыю рэспублікі, а таксама на Дэкларцыю аб правах чалавека. У гэтым выпадку вывады, палажэнні і дакументы кангрэса атрымаюць сілу асноўнай грамадскай аргентацыі для мірнага развіцця нацыі ў супольнасці з іншымі краінамі і народамі.

Усебеларускі кангрэс, такім чынам, ператворыцца ў вышэйшы грамадскі орган народнай згоды, які будзе мець магчымасць перыядычна абмяркоўваць становішча ў рэспубліцы і выпрацоўваць стратэгію развіцця беларускага народа на шляху адроджэння. Пры гэтым народны сход будзе зыходзіць з падрабязнага аналізу канкрэтнага становішча эканомікі, палітыкі і культуры, каб на аснове аб'ектывных ацэнак даць праноз развіцця грамадства на перспектыву.

Паміж пасяджэннямі кангрэса павінен існаваць грамадскі сакратарыят для прапаганды матэрыялаў, апрацоўкі інфармацыі, сувязі з грамадскімі арганізацыямі і г.д., а таксама падрыхтоўкі і склікання чарговага кангрэса.

Народ Беларусі шукае свой далейшы шлях, імкнецца набіць веру ў заўтрашнюю дзень, адхіляе працоўны наконт апаліцісіса і разлічвае на рэальныя сілы адроджэння.

Алег Слукса,
доктар гістарычных навук.

Пра тое, як я ў Мінск да прусака ездзіў

ЛІСТ ТРЭЦІ

*Даруйце, калі
можаце,
паважаныя
рэдактары, што
затрымаўся з
лістом. Але ж я,
каб ведалі,
надочы сам у
сталіцу ездзіў.
Толькі ж да вас
зазірнуць не
атрымалася.
Аказія выйшла,
хай яе чараяк
пасець. Ды я не
хацеў, далібог, не
вінаваты.*

А было во як. Спсуўся, даражэнькія, мой тэлевізар. І хвароба, каб не салгаць, дзіўная нейкая напаткала яго на старасці гадоў: то паказваць паказвае, ды брэша абы-што, а то, наадварот, такое паказа!.. Усёдна як з глузду з'ехаў. Дайце веры, я яго стаўлю на беларускую праграму, а ён мне чэша на мове суседняй братняй дзяржавы. Я сабе думаю, хітройшым буду, пераклучу на маскоўскую, можа, хто пераклучаў, ды там цяпер па-наску гавораць? Як пераклучыў!.. Як пераклучыў — дык не пытайцеся. Валасы дыбка сталі — ледзьве паспееў з хаты выскачыць. А там, значыцца, браточки-рэдактары, нават казаць неяк наймка, мужык з бабаю... займаюцца, і ўсё-ўсё тое, што добрыя людзі хаваючыся, дык яны на ўвесь экран, пад музыку ды ў натуральнай велічыню. Родісьнікія, бег да суседа, як бы сабакі за мною гналіся. А сусед смяецца:

— Цёмната, — кажа, — хіба ты не чуў? Зараз жа спецыяльнас кабельнас тэлебачанне выпускаюць, глядзі, радуіся ды атрымоўвай задавальненне.

Не павярнуў я суседу, бо дзе ж гэта бачылі, каб кабелі сваё тэлебачанне арганізавалі, яшчэ й сучак туды прыводзілі пакрываць. Нешта тут не тое. Ці не мая гэта скрынка, на старасці сорам апошні пагубляўшы, кепкі з мяне строіць?

Павёз я ў горад, у майстэрню. Чыніць, значыцца, буду. Распавёў хлопцам-майстрам пра тую хваробу — і яны за жываты пахаліся.

— Гэтка дзяцюк, — рагочаць, — а не ведае, што такое парнуха.

Як не ведаю! Я і сам пару люблю. Колькі разоў у голаму азадку бязрозавым венічкам хвастаў. Дык жа не на экране.

Паседу-шка я ў Мінск. Людзі там разумныя, адуркаваныя, ня можа быць, каб не далі мне рады. Пасадзіў я тэлевізар пад хатні аршт, а сам пасхаў у касу па білеты. Там у будцы ў такой шклянцой дзеўка вельміва ды прыгожая сядзіць, акурат зыюлька ў галзініку з боем. Прыйдзе не час, адчыніць акенца, пракуе, колькі ёй паложана слоў і хлябсь — зачыніцца. Я ў яе пра білет пытаюся, а яна мне як накувала суму кругленькую, адразу і схаць расхаццелася.

— Авой, — кажу, — маладзічка, а ці нельга меней? Я ж не на самалёце ў Мінск ляцець сабраўся.

— Мусіць, ты, чалавеча, з Месяца зваліўся, — пачуўшы пра самалёт, раптам загаварыла мая зыюлька чалавечым голасам, — каб ведаў, сацыялізм мы ўжо

даўно развілі, цяпер за капіталізм узяліся. Нічога, хутка і яго ўходаем.

Паспачувалі мы з ёй шчыра капіталізму беднаму з выпадку напаткаўшага яго вялікага гора. Ды рабіць няма чаго — паехаў я.

Ехаць-схаць, прысхаў у сталіцу, ваваліўся з аўтобуса на асфальт, стаю, вачыма лыпаю. А самому, шчыра прызнача, па неадкладных справах дужа захаццелася. Азіраюся вакол, нібы заці ў чыстым полі, ані табе кусціка прыстойнага, ані якой "шпакоўні", камяніцы, адна аднае вышэйшая, неба падпіраюць, і за рог не схаваешся, бо людзей вакол, як у тым мурашніку.

Раптам бачу: літара чырвоная мужчынская красуецца і народ туды валам вальці. Дзкую Богу, мне яна якраз і патрэбна. Спускаяюся ў нейкае сутарэнне. Гляджу, чарга стаіць даўжэзная, як у нашай краме пад час прывозу. Нічога сабе, думаю, прыспічыла людцам. А казалі, што ў Мінску сёці няма чаго. А ў той чарзе — і мужыкоў, і баб, і дзцякі малы!.. Стаю, ня ведаю, што і думаць. Раптам мой сусед праўду казаў? Раптам цяпер мода такая новая павялялася, каб усім разам і калектыўна?.. Бачу, ізноў дзючыцца ў будцы шклянцой, каму чарга падыходзіць, суоць ёй рубель, а яна ўзамен дробязі жменю. Ай, дурань я дурань, то ж грошы мяняюць. Во каб цябе халерыя задавіла, і тут, аказваецца, грошы трэба. Я і гляджу, у горадзе ўсё такія дахадныя ходзіць. Дома пахвалюся — не павярсаць.

Тут побач кабінкі спецыяльныя, многа іх. Заходзіш, кідаеш мядзак у шчыліну, лампачка запальваецца і рабі сабе што трэба. У мяне медзякоў многа, зайшоў, кінуў, мяркую, дзе тут ямчэй, каб не так знатка. Як раптам вароты знекуль калі выскачучы, калі хлябсьнуць мне. Тут я і расхацеў адразу. Кінуцца б наўцёкі, ды бачу, дзючыцца ўжо на дапамогу спышае, яе тут не хапала!

— Разве не видите, — крычыць, — два по двадваць.

Нічога сабе, думаю, — дарагое задавальненне. Сунуў я два медзякі, тым часам бачу: людзі ў тых кабінках не затрымліваюцца, некуды далей шпараць. Ага, буду і я хітройшы. Я за людзьмі. А тут падлога, далібог не брашу, правалілася пад нагамі і паехала некуды. Ледзьве паспееў за поручні ўхапіцца. Ну, з мяне, вядома, і душа вон. Во, думаю, папаўся хто кусаўся. А падлога ўніз і ўніз — ці не ў пекла еду. Пасля даведаўся, гэты ў іх экскаватарам завесца, ну, пад'ёмны кран для тых, хто занатда цяжол. А тут, скуль браўся, цягнік прыджаліў. Авоцкі! Дык мяне ж найначай у метро зафундолілі. Вот табе і мужчынская літара!

Добра. Пытаюся ў людзей патрэбную станцыю. Паказалі. А ў тэлебачанне, кажуць, на Макаёнка трэба. Як палез я на таго Макаёнка, ды пад нейкую гару, як цыган па драбнах, дыбаю, пакуль залез — дыхавіцу сабе нагнаў. Там, на гары, ізноў камяніца. Ды якая! Мусіць, па ёй Бог з неба спускаецца. Адчыняю дзверы, заходжу, а міліцыянер мяне лоп.

— Вы куда, гражданин. Ваш пропуск.

— Пропуска ў мяне няма, — кажу, — а я здалёку. І трэба мне ў рэдакцыю.

— В какую?

— А грэц яе...

Не скажу ж яму, што мне ў кабальёвую. Пакрыўдзіцца яшчэ, жартачкі з міліцыяй. Дас ён мне нейкі даведчаны нумар, ківае на тэлефон-аўтамат, званы, маўляў.

Падыходжу да апарата, а там кабета, далікатная такая, расфурфіраная, вочы закаціла, вусны пабялелі, тыкае пальцам на тэлефон, шопча:

— Та-ра-кан!

Зірнуў, аж там прусака, самы натуральны, акалеў, бедчына, прама на апарате, не дачакаўшыся шчаслівага жыцця. Лятыў у гору — і ляжыць.

— Не ведаце вы, — кажу, — мамзэль, тараканаў. Тыя чорныя, як галавешкі, а гэты прусака, карычневая масці, даволі сімпатычны. І не вужака, не ўкусіць. Акалеў, дык усё мы смяротныя.

Суцьяно, бо, гляджу, у паніцы кабета. Хаця б сама не раздзяліла тут прусакавай долі. А яна на мяне, як на вар'ята зірае. Ды я чалавек практычны. Сабе думаю, калі тут прусака, а мо дзе і блохі, чаму б не быць кабелям? Дый міліцыянер вунь некага ж вартуе? Каго яшчэ тут вартуець?

Званіць не буду, а паседу лепей у "Чырвонку", там пра ўсё на знаёмству і распітаюся.

Ведаеце, ваш Дом друку ледзьве знайшоў. Адчыняю дзверы — нібы на кухню трапіў, гэдак прысьмена пахне капустай ды катлетами. Тут мая галодная жываціна і выступіла на вялікую рэвалюцыю. Кішкі іграюць "Варшавянку". Гарлянка ўрачыста выконвае гімн былога Саюза. Была не была, зайду-шка і я да рэдактароў у сталовую, авось не прагоніць. Спусціўся ў скляпенне нейкае. Заняў чаргу, стаю, разглядаю ўсё — цікава ж. Раптам бачу, паперка на дзвярах вісіць: "Посетители в верхней одежде не обслуживаются".

А ніжэй прыпіска:

"Без одежды — вне очереди".

Та-а-ак! Праўду казаў сусед. Значыцца, адстаў я ад жыцця. І як розуму не маю, увесь век буду ў чарзе стаяць. Ніякавата з неспрывычкі, але ж, калі можна на экране, чаму нельга ў сталовай? Перакціўся я для смеласці і давай адзенне скідаваць...

Што далей было, даражэнькія рэдактары, далібог, помню, як праз сон. Знекуль мужыкі ў белых халатах прыскочылі.

— Часам не з "Чырвоны" будзеце, хлопцы? — пытаюся.

— Ды не, з "Навінкі", — адказваюць. Вельміва такія, інтэлігентныя.

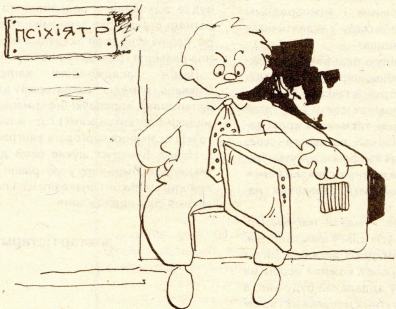
— А ці чулі пра кабальёвае тэлебачанне?

— Ды мы якраз самі адтуль. Кандыдатаў на здымкі шукаем. Ці не згадзіцца нам дапамагчы?

З дарагой душою. Прывезлі яны мяне ў студыю, паказваюць, распавядаюць, а там чысцотка, бялютка і ніводнага прусака. Во дзе культура. Абяцалі нават зняць у галоўнай ролі. Вось толькі ў іх там таксама чарга. Так што пакуль адпусцілі дадому. Сяджу во, сумую, чакаю выкліку і зорнага свайго часу. А пакуль пішу гэты ліст.

Шчыра

ваш Міхась Валоха
з-пад Лепля.

ГУКАННЕ ВЯСНЫ

Прыход вясны заўсёды быў чаканым і жаданым у народзе. Адраджэнне прыроды пасля доўгага зімовага сну ўспрымалася ў чалавечым уяўленні як пачатак новага вітка жыцця і басконца жыватворчай сілы зямлі. І хаця ў сакавіку яшчэ зімовыя завірухі і маразы неахвотна ўступалі свае правы вясеннім сонечным дням, у канцы гэтага месяца вясна была паўнаўладнай і гаспадарыняй. "У марце, як у гарцы" — гаварылі сяляне. — "Сакавік часамі снегам сее, а часамі сонца грэе" ці "Вясной зверху пясч, а знізу марозіць".

Чалавек, з яго спрадвечнымі вераваннямі і забабонамі, імкнуўся па магчымасці пасадзейнічаць больш хуткаму прыходу вясны, якая ўяўлялася яму ў выглядзе маладой прыгожай дзяўчыны. І ўжо з 25 сакавіка (па ст. ст.), калі па народнаму календару святкавалі Благавешчанне (у некаторых месцах — Звеставанне), усюды на Беларусі пачыналі сустракаць вясну. У асобных вёсках і сёлах гэты абрад адзначаўся і раней, з 1 сакавіка (па ст. ст.), часцей усё залежала ад мясцовых календарных традыцый. Ва ўсходнеславянскіх народаў гэта быў цэлы комплекс святкаванняў, які атрымаў назву — гуканне вясны.

Пачынаўся ён звычайна спальваннем зімы. На высокіх пагорках, за сіялом, моладзь разводзіла агні, на якіх "палілі зіму": спальвалі льяное мядле, стары зношаны абутак і адзенне, іншыя непатрэбныя рэчы. У такіх дзеяннях знайшлі адлюстраванне старажытнай вярхоўнай чалавека абачышчэнні і вясеннім амаладжэнні зямлі. Ля вогнішча са смехам і жартам спраўлялі розныя гульні з пераскокваннем праз агонь. Дзвучаты дружна запявалі песні-вяснянкі:

*Благаславіце, старыя людзі,
Ай вясну-красну загукаць
Загукаці жа.
Люту ж зіму замыкаць
Замыкаці.
Да вясну-красну на вулачку,
На вулачку ж,
Люту зіму ў каморачку
У каморачку.*

На Гомельшчыне быў вядомы абрад спальвання кола. Хлопцы і дзяўчаты ішлі на бераг ракі ці возера і рабілі невялікі плыт, на якім замацоўвалі старое прамасленае кола, што выкарыстоўвалася раней у гаспадарчых калёсах ці якой-небудзь іншай па-

возці. Затым гэта кола падпальвалі і пускілі плыт на ваду. Вогненнае кола сімвалізавала сабой сонца, якое ўшаноўвалася нашымі продкамі-вяснічкімі, як бажства, і ў дэзэным выпадку апыялася, як крыніца, якая дае цяпло і жыццё. Пакуль плыт з палаючым колам плыў каля сяла, усе удзельнікі абраду ішлі за ім берагам ракі і спявалі песні-вяснянкі, у якіх звярталіся да небеснага святла:

*Сонейка на прыпечак скацілася,
І зямліца ўсімкнулася:
— Вазьмі, сонейка, у Бога дазволу
І спусцісь дадолю,
Мы табе спяваем,
Мы цябе ўхваляем,
Прыходзь, мы цябе чакаем!
На Раганюшчыне моладзь дзялялася на дзве-тры чародкі, кожная з якіх займала пагорак, які ўжо больш-менш падушала сонейка і, паперамента падаючы свае галасы, пачыналі спяваць:*

*Ой, вясна-маці,
Хадзі к нам гуляці!
Хадзі к нам гуляці,
Карасод спраўляці!..*

Вадаць вясення карагоды і заклікаць у іх вясну, дзвучаты пачыналі са з'яўленнем першых пралёсак. Гэта найбольш цікавы рытуальна-гульнявы момант вясення абраднасці, які ўвасабляе сабой басконцы рух жыцця і вечнай маладосці. Вясна — заўсёды маладая, вясёлая, жадная ў народнай свядомасці параўноўвалася яшчэ і з дзвучавай чысцінёй і прыгажосцю.

Заклікалі вясну кожны вечар да той пары, пакуль старэйшыя людзі не пачыналі араць зямлю.

Беларускія абрады гукання вясны вельмі багатыя на шматлікія песні, прыпеўкі, закліканні, у якіх таксама знайшла ўвасабленне тэма любові да роднай зямлі і працоўнай дзейнасці чалавека.

Характэрнай з'явай абраду сустрачаюць вясны ў Беларусі, рускіх і ўкраінцаў было выпяканне з цеста "жаваранкаў" — пецыва ў форме птушак. У час выканання песень-вяснянак гэтых "птушак" падкідалі ўверх, імітуючы прылёт сапраўдных жавурук, якія, паводле народных вераванняў, прыносілі са сабою вясну. Гэты звычай прымаркоўваўся да саракоў — каляндарнага свята, якое адзначаецца штогод 22 сакавіка. Лычылі, што ў гэты дзень прылятае сорака птушчыных выраву.

Аграрна-магічная накіраванасць у цэлым характэрна ўсёй вясенняй абраднасці і яе пазіі. З прыходам вясны запасы ў сялянскіх засеках значна памяншаліся. "Прыгожа вясна ды галадна" — гаворыць народная прыказка. Нашы продкі, па сваёму роду занятаў яны ў асноўным былі земляробамі, звязвалі з гэтым перыядам надзеі на будучы ўраджай і спрыяючыя гэтаму пагодлівыя дні.

З вясновымі днямі былі звязаны многія сялянскія павер'і і прыкметы: калі сакавік і марце жита глядзіць на неба — не есці тагды хлеба", "сухі марац, мокры май — будзе жита, як гай", калі на "саракі" быў марозны дзень, то чакалі яшчэ сорака маразоў, сухое надвор'е ад "грамніці" (народнае свята зімовага перыяду) да "саракоў" прадказвала засуху ў летні час.

Мы пазнаёмліся толькі з некаторымі абрадавымі дзеяннямі, што характэрны для гукання вясны і якія запісалі вучоныя на Беларусі ў XIX—XX стагоддзях. Магчыма, што першапачаткова ў нашых продкаў-вяснічкіх гэта быў адзін абрад, які дайшоў да нас у выглядзе асобных яго частак. На такую думку наводзіць яны ў асноўным былі шматлікія магічныя дзеянні, звязаныя з аграрна-гаспадарчай дзейнасцю чалавека. Пазней на характар вясенняй абраднасці значны ўплыў аказала хрысціянская рэлігія. Перапалчэнне старажытных вяснічкіх і больш позніх хрысціянскіх поглядаў знайшло адлюстраванне ў многіх вобразах, сюжэтах і тэмах багачэйшага цыкла вясенняй пазіі.

Ул. Сясоў,
малодшы навуковы супрацоўнік
ІМЭФ АН Беларусі.

Фотаэцюд Сяргея Брушко.

Міфалогія

Багіня Мая

Мая — багіня маладосці. Функцыі яе ў гэтым у чымсьці супадаюць з функцыямі старажытнагрэчаскай Гебы і скандынаўскай Фрэ. Але яны былі толькі багінямі маладосці, а Мая — яшчэ і багіня вясны. Таму ў Май больш шырокая сфера дзейнасці. Калі ж каму-небудзь з чытачоў яе імя адзасць чымсьці іншаземным, не нашым, не тутэйшым", то ў доках таго, што гэта імя мае славянскае паходжанне, можна прывесці прыгожае паданне, прядуманае немаведкамі ў якія даўнія часы нашымі продкамі.

Калі юнаму Даждзьбогу стаў час выбіраць сабе каханую, ён заглядзеўся з неба на бярозы, што цягнулі да яго свае

галінкі-рукі і пажадаў, каб яго будучая жонка была такой жа прыгожай і плячотнай. Словы бога — закон. І сярэд бярозы раптам з'явілася прыгажуня-багіня. Даждзьбог адразу захаўся ў яе. Ён працягнуў да яе промі-рукі і сказаў: "Мая". Так новая багіня атрымала сваё імя. Падобнае ж па сугучнасці імя, занесенае да нас з-за краю сучаснасці імя, занесенае да нас з-за краю рэгіёнах Беларусі (напрыклад, на паўднёвым усходзе Мінскай вобласці) гэту багіню называюць інакш — Вярба. Гэта даказвае толькі тое, што багіня маладосці і вясны народжана дрэвам. Толькі ў дадзеным варыянце яно было не бярозы, а вяр-

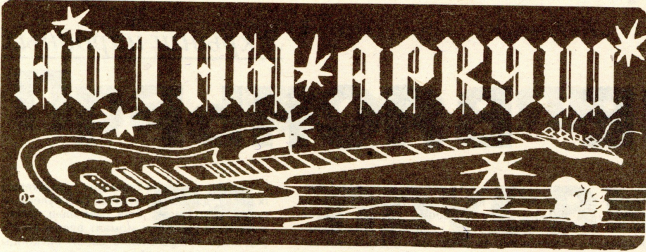
бой. Больш таго, у Гродзенскай вобласці расказваюць, што позняй восенню, кранд перад самым прыходам зімы, багіня Мая прыходзіць у гай да свайх сябровак-бяроз. Яны журботна засіпаюць яе сваім пажоўклым лісцем. Мая павольна засынае і ў гэтым чароўным сне ператвараецца ў бярозу. Так, схаванушыся сарод сябровак, будзе спаць яна да таго часу, пакуль над зямлёю не скончыцца ўлёда Эюзі. Калі ж зямелька прагрэецца пад сонечнымі промянямі, калі ў дрэвах заходзяць-загульваюць жыватворныя сокі, людзі вядуць у палі, у лэсы кіліцак Маю на княжанне. На гэтым свяце (3 красавіка) яны паведамляюць аб тым, што прагналі Эюзію, што зямля чакае пасля

зімовага сну-смерці прыходу вясны і новага жыцця. Свята гэта называецца "Гуканне вясны". (Цікава, што першапачаткова ў ім удзельнічалі толькі маладыя незамужнія дзвучаты. Ды гэта і заканамерна, бо Мая — багіня-апакуна дзвучата). Мая адзучае на гэты заклік і энду ператвараецца ў юную прыгажуню-багіню. Яна працягае рукі да свайго вечнага жаніха і мужа і ўзносіцца да яго.

І на зямлю прыходзіць вясна.

Ірына Маслянічына,
Мікола Багадзьян.

Музычны выпуск "Нотны аркуш" вядзе журналіст Вітаўт Мартыненка, тэл. 39-87-94.

№ 5 (195)

Ліставанне

Праблема

Аркестр "Менск" і ягоныя мецэнаты

Марыне, Валі і іншым ананімным аўтарам з Оршы: Мы не можам весці дыялогу з тымі, хто пры знаёмстве не хоча адракаментавацца і бацца падаць у лісце зваротны адрас. Прытаніне ад Міхуна Накраборці.

Святлане С. (г.Касцюковічы): Зноў тая ж праблема — нас здзіўляюць дабрадзеі, якія змагаюцца за святую справу ананімна. Мы прызнаем адкрытую барацьбу і зусім не звяртаем увагу на стролы, выплываючыя цішком па залулоці. "Да вы што, товарышч?"

Алёміману (г.Наваполацк): Алесь, калі артыкул пра групу "Кулі", што ты змясіў у нас, убачыў яно і ў газеце "Сарока", і адрэзалі зразумел, што наінае супраціўлення скончылася. "Нотны аркуш" заваяваў сабе добрае імя выключна арыгінальнымі публікацыямі і не можа давацца аўтарам, якія скідаюць яго да ўзароўня дайджеста.

Баўдзіўвічу (г.Віцебск): Сябраўды, Браніслаў, прыходзіць у кінастэр, мы — народка сяміма — спадзімся на прыезд кіначасоса. Ды і часам глядзіць там імя чаго. Але зусім нідзіўна родзіцца дакументальныя фільмаў кінастудыі "Беларусьфільм" нарадавала рок-фанав. Не, змяне знілі фільм пра "Уліс" альбо "Рокіс". Да гэтыя яно іхнія сувязьнасць не даража. Але ў адным з апошніх кіначасосаў "Навука і тэхніка Беларусі" (№ 1, 1992 г.) у сюжэце, прысвечаным старажытным беларускім нацыянальным сімвалам — гербу "Пагоня" і бел-чырвова-белому штандарту, — аўтарам сцэнарыя Вадзімам Сукманавым і рэжысерам Уладзімірам Марозам (на парадзе рэдактара Веранікі Пшаронка) для музычнага аздаблення фільма былі скарыстаны існае гурта "Рокіс" "Пагоня". Магчыма, гэта і невядомая падзея ў сусветным маштабе. Толькі ў нас інашыя крытыкі і інашы стаўленне афіцыйных устаноў да сувядомых рок-музыкаў. Таму не прапускаяйце болей кіначасосі, бо рызыкайце страціць сустрэчу з рырэтэтам.

У час, калі эканамісты і палітыкі не ведаюць, што рабіць (ці не ведаюць, што рабіць), а грамадства цярыліва чакае хлеба надзіёнага ў шматлікіх чэргах — мала каго хвалюе лёс роднай культуры і мастацтва, амаль нікому няма справа да стварэння нечага новага, накіраванага на Адраджэнне нашай духоўнасці, нашай спадчыны. Фёдар Міхайлавіч Дзяўбеўскі кажаў, што прыгажосць выратуе Сусвет, і ўжо даўно настаў той момант, калі трэба прыслухацца да ягоных слоў. Краіны, якія зрабілі гэта ранаей, сёння квітнеюць і дасылаюць нам дабрачынную дапамогу. А мы толькі збіраемся адраджыцца.

Не чакаючы пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь аб пачатку Адраджэння нацыянальнай культуры, у верасні 1990 года нарадзіўся новы творчы калектыў — народны аркестр "Менск". Створаны ён дзякуючы намаганням творчага аб'яднання "Тэмпл", акцыянернага таварыства "Круглая плошча" і дырэктара аркестра Генадзія Ноўкава. У складзе гэтага калектыўу — таленавітыя музыканты-энтузіясты, у большасці сваёй — студэнты Беларускай кансерваторыі, у меншасці — былыя ейныя выхаванцы, якіх аб'яднала любоў да творчасці, да музыкі, да нашых славянскіх каранёў. Гэтае любоў наклаа адпаведны адбітак на рэпертуар аркестра, дзе стаюць побач творы беларускіх кампазітараў, апрацоўкі беларускага фальклору і перакладанні скарычкі сусветнага музычнага мастацтва.

У траўні 1991 года аркестр "Менск" быў адзначаны Дыпламам першага беларускага фестывалю "Студэнцкая вясна", які адбыўся ў Віцебску. Крыху пазней аркестр "Менск" на ўласныя сродкі (!) зрабіў запісы на радыё і тэлебачанні, але магнітафонным

словам так і не ўдалося трапіць у эфір, каб знайсці свайго слухача і тэлегледача.

Вось так існуе гэты малады творчы калектыў. Іны раз дае дабрачынныя канцэрты. Калі ласка, прыходзіце, людзі, слухайце, адлачце душой, ды і не трэба плаціць грошы. Прыходзіце, слухайце, дораць кветкі і шчырыя словы ўдзячнасці. Але ж балюча са мастацтва, калі бачыш, як сродкі масавай інфармацыі даюць зьяўнае святло выпадковым і прафесійным "зоркам" эстрады замест тых, хто аддана працуе на нацыянальнае Адраджэнне.

Я чую нечы голас маўляў, гэтыя "зоркі" здольны зарабіць грошы не толькі для Ісаванія, але і на рэкламу на відэакліпы і г.д. Дзяўбеўскі не згадзіцца з тым, хто так мяркуе. Спраўднае мастацтва заўсёды існавала і існуе дзякуючы мецэнатам і дзяржаўным дацыям. І калі б у маіх словах не было праўды, наўрад ці напісаў бы Іган Себастыян Бах, ды і не толькі ён, столькі бессмяротных твораў, якіх жылі, жывуць і будуць жыць яшчэ доўгія і доўгія стагоддзі.

Аркестр "Менск" не чакае дапамогі ад улад, ад Міністэрства культуры і розных устаноў. Добра, што з'явіліся мецэнаты-фундатары, намаганні якіх былі набыты новай музычнай інструменты, касцюмы і іныя прылады для самастойных выступленняў. Дзякуючы мецэнатам удзельнікі аркестра маюць магчымасць атрымаваць невялікую колькасць грошай (без купонаў), якая дапамагае як-неяк зводзіць канцы з канцамі. Але ж гэтай дапамогай неабавязе можа скончыцца таму што БС Рэспублікі Беларусь сваёй пастаянай павялічваю падаткі з падпрямстваў, і мецэнаты аркестра — творчае аб'яднанне "Тэмпл" і акцыянернае таварыства "Круглая плошча" таму не выключэнне. Папярэднія падаткі наступстваў гэтых падаткаў сведчаць аб немагчымасці далейшага фінансавання народнага аркестра "Менск".

Не ведаю, як у гэтым становішчы складзецца лёс маладога калектыўу, але ўпэўнены: пакуль у Беларусі не будуць стварацца ўмовы для існавання мастацтва, аніякага адраджэння духоўнасці і культуры нам не бачыць.

Застаецца толькі здзіўляцца, як у цывілізаваных краінах ахоўваюцца мецэнаты, што падтрымліваюць культуру. Яны абкладзены мінімальным падаткам і, напэўна, таму ў Злучаных Штатах у кожным маленькім гарадку ёсць асабісты прафесійны сімфанічны аркестр, не кажучы аб джазавых і г.д. Але ж гэта ў іх... А ў нас, у Рэспубліцы Беларусь, прафесійныя калектыўу можна пералічыць па пальцах, і становішча гэтак не паляпшаецца. Наша кансерваторыя працягвае планавы выпуск будучых беспрацоўных музыкантаў. Будучы.

А што сённяшні? Спытаеце на Камароўцы гарманіста: якую вышыню навучную ўстанову ён скончыў? Гэтае ж пытанне можна адрасваць тым, хто не

можа ажыцявіць сваю мару і сядзіць у далечыні ад культурнага центра і павольна співаецца. Хочацца вельмі хочацца верыць у тое, што некалі настане час уз'яўнення Прыгажосці і Розуму Чалавечага надцёмрай, бездухоўнасцю і абыякавасцю. Так хочацца гэта ўбачыць пры жыцці, каб нашадкам не класці нас за цяжкую Спадчыну. Можна, гэта трэба рабіць хутчэй, пакуль ёсць энтузіясты, сапраўдныя майстры і мастакі? Можна, не трэба душыць тых, хто сваім прадрымальніцтвам дапамагае выжыць мастацтва? Можна, трэба больш увагі ўдзяляць такім маладым парасткам, як народны аркестр "Менск"? Можна, час ужо нам наголю Людзьмі звацца?..

Па-мойму, час!

Зміцер Даўгалёў, кампазітар.

Спяваем па-беларуску

Прапануем вашай увазе адну з песень, якая ўваходзіць у рэпертуар народнага аркестра "Менск".

Бацькоўскі край

Музыка Зміцера Даўгалёва

Верш Уладзіміра Пецікоўскага

Musical score for the song 'Бацькоўскі край' (Fatherland). It includes a piano introduction, vocal lines with lyrics in Belarusian, and a piano accompaniment. The lyrics describe the beauty of the fatherland and the desire to live there.

Бацькоўскі край — ты мой напэў шчымылівы, Раздолье мар, памкненняў і надзей, Дзе б я ні быў, твае мне сняцка нівы І казка-ноч, янейшая за дзень.

Гарыць прастор Купальскімі агнямі, У небе зор, бы ў жыце васількоў, Іду на спэў дзівочы над палямі, Нясу табэ святло ўдзячных слоў.

Прывеў: Бацькоўскі край — ты мой віток высокі: І слых, і зрок, няўтольнае любоў. У час любові, у радасны ці горкі, Жыве ва мне твой вєкапомны боль.

Няхай парой бывае горка-горка, Шчасдвы я, што ёсць ты, любові край. Шчаслівым быць — дудоўна, хоць нялёгка Трымаць, як сцяг, бясмарным небакрай.

Гарыць прастор агнямі Зорак вечных, Званы звянць — няма канца жалбе, Іду на зван — да бацькі на сустрэчу, Нясу яму падызку за цябе.

Прывеў.

Відэасалон

З сакавіка ў менскім ДOME літаратара адбыўся творчы вечар маладога беларускага кампазітара Зміцера Яўтуховіча.

Фота У.Панады.

Гім-парад

“ЛІХАДЗЕЯМ НА ЗЛО...”

Штомесячні беларускі гім-парад радзёў “Свабода” ужо спраўляе свой першы маленькі юбілей. І сакавіка г.г. у эфір выйшаў пяты ягоны выпуск. Пяць месцаў стабільна выходзіў у эфір разнастайных (паасобе жанру) беларускіх зорак, дзве з паловай садыня цудоўнай музыкі (ад бардаўскай песні да трэш-металаў) на нашай роднай беларускай мове. Сёння мы прапануем вам агляда лютэўскай гім-парадавай пошты.

Найперш нашу ўвагу прывабіў Гомель. Ён шчыры, зацікаўлены, у ім ёсць зваротны адрас, імя або мянушка аўтара (Літа), нават нумар ейнага пашпарта, але няма прозвішча.

Мабіць, ты, Літа, сама спалохалася сваёй разкасці, але, дзякуй Богу, ты не апусцілася да асабістых абрадаў, таму не было чаго біцца. А ў тым, што твае погляды не зусім стасуюцца з нашымі правіламі — нічога страшнага. Галюнае, што ты шчыра выказалася пра гэта, выявіла і значную долю гумару, і сур'ёзную заклопачанасць лёсам адданых рыцараў нацыянальнай рок-сцэны.

Вось цытата з ліста гомельчанкі Літы: “Шлегу ламанага не каштуе ваш гіт-парад разам з “Рокіамі” ды “Улісамі”. Ненавіджу “Новае неба”! Шкада, што ў вас на гіт-парадзе можна галасаваць толькі за (парушэнне дэмакратычных стасункаў). Калі б можна яшчэ і “супраць”, дык я б усё свае краўчыны балы аддала супраць “Новага неба”. Але аднакі “супраць” няма, таму я ўсімі рукамі галасую за “Мрою”, якая прадчу п'яніна, актыўна і... з-за гэтага страчвае. Вы ж самі прызвалі: за косяці галасуюць толькі ды за адну кампазіцыю, за тую ж “Мрою” — сёння, але за розныя творы. Вось і вынікі: “Мроя” на дзесятым месцы”.

Што ж, Літа, гіт-парад ёсць гіт-парад. Тут, як у латарэй, усё залежыць не ад аб'ектыўных ацэнак, а ад волі лёсу. Іншая справа — кожны з вас можа ўплываць на гэтую волю, шукаць аднадушся, будзіць іхнюю актыўнасць. А то ж ёсць такія рок-адраджэнні, якія могуць толькі “п'яваць у паталек і плакаць”, што іхні кумір не дасягнуў Алімпя.

А ёсць людзі іншыя, знешне сціплыя, але не крычаць, не рвуць на сабе кашулю, а проста цывроза адзначаюць сітуацыю і метадычна намагаюцца на яе ўплываць, не звартаючы ўвагі на пабочныя ацэнкі. Вось, напрыклад, як А. Батаніч з Лепеля: “Я наўрад ці мог бы паслаборнічаць у супраць з вашымі ўдзельнікамі гіт-парада. Хутчэй за ўсё гэта пераважна юнакі і дзятчаты ва ўзросце ад 15 да 20 гадоў. Я ж ужо махнуў на другую палову чацвёртага дзесятка. Яшчэ са школьнага часу любіў рок, не страціў цікавасці да яго, хоць наўрад ці мне сустраўся іхпер у харэўсе фанату ла сцэны. На жаль, у наш час не было ні гіт-парадаў, ні тэлешоў, дык канцэрты не гэтак шмат. З таго змрочнага часу я вынес сваё адкрыццё — нацыянальны рок у цудоўным абліччы “Бонды”. Гэта застанецца са мною назавсёды, бо адкрылі і мне вочы — а хто ж такі? Ці толькі жыхар БССР? Вось таму і сёння, і заўжды на першую пазіцыю ставіце песь “Бонды”.

У вашых лістах, шаноўныя чытачы і слухачы, такая стракатацця, што душа радуецца: наш беларускі рок, поп-музыка, бардаўскае песня — жывуць. І няма чаго крывадаць, калі пасля падліку агучаных балаў ваш кумір не прайшоў або не дасягнуў прызовага месца. Усё можа памяцца на наступны ж этап. Дык увогуле: у нас апошні не заўсёды горшы. Магчыма, для яго гэта першы шанец апынуцца “на

Лютэўская беларуская гіт-дэсятка радзёў “Свабода” (№ 5) выглядае наступным чынам:

1. “Лязо” (В. Коран — Ф. Аксёвіч). “Уліс”.
2. “Бяжы” (муз. і сл. С. Хамжыкова). “Ален”.
3. “Ліхадзеям на зло” (“Груналь” — А. Дабні). “Груналь”.
4. “На станцыі Койданава” (І. Варышкевіч — А. Лобок). “Бонда”.
5. “Аксамітная вада” (І. Ваіцяховіч — З. Луканік). “Рокі”.
6. “Гаспадыня ранішняй зоркі” (муз. і сл. А. Камюка). Алякс Камюкі.
7. “Бюракрам у Дома урагу” (муз. і сл. В. Цярэшчанка). Вольжыня Цярэшчанка.
8. “Горал” (муз. і сл. калектыву). “Мроя”.
9. “Гэ, Нью-Йорк” (А. Хоміч — Я. Максімак). “Альбароска”.
10. “Поскудзь” (“Дзіда” — В. Воліс, Л. Сова). “Дзіда”.

Канцэртыны здымак іяцярэянага лаўрата (ім аказалася “Уліс”) мы публікуем сёння. А хто ж будзе наступны? — на гэтак п'ятанне адкажыце вы, даслаўшы лісты на адрас радзёў “Свабода”, або нам, у “Цывроную змену”.

Віцук Гуенка,
фота У. Панады.

Фанатэка

“МЯСЦОВЫ ЧАС” “УСКРАІНА” Студыя Гэнюса Шэмета, 1991

Полакі рок-гурт “Мясцовы час” — адзін з німногіх у Беларусі дзеячў нефармальнага музычнага руху, які стаў быў паступова перамацаваць рынак аргінальных магімалаўбомы. Два з іх ужо апамаваліся ў “Нотным аркушы” гэта “Слопа” (29 і “ЧЗ” ад 17.01.1992 г. і “Мой дом”, 1990 і “ЧЗ” ад 14.11.1990 г.), іхпер чарга за трыма.

Хоць пакуль так і не знайшліся фірмы, якая б распыражавала ў выніке гэты альбом, але многія кампазіцыі з яго, як кажуць, знаходзяцца на слыху: “Шлах дамоў”, “Я жыў” і загавочны твор неаднойчы паказаліся ў жытым канцэртным акаініані на тэлебачанні: “Палкі свет”, “Ноч” і “Час прысьнеў” даволі часта гучалі па радыё.

Натуральна, гэтага інфармацыянага прапару “Мясцовы час” удалося дасягнуць злучачучы цудоўнаму адуцванню гіта ўдзельнікам калектыву, ікнаму пільнаму клопату за якасцю гукзапісу, выкарачым здавольнасць музыкаў.

Калі ў двух першых альбомах “Мясцовы час” грунтоўна вырававаў свой, поплні ім уласны інджы, дасправаваць над трыма пакаў з вырапным уседальненнем патрабнасці шпідфюці, уадсакалення ранейшых набыткў.

Бадаў, іхпер можна з упуўненасцю сказаць, што “Мясцовы час” — марка надзейнай фірмы, сустрэча з якой гарантуе і добры адпачынак, і радзё адкрыццў.

Праўда, пунія неарочнасці ёсць і ў гэтым альбоме. Незразумелы застасца статус песні “Ноч у Караліне”, хоць яна відавч ёнае прывяляванне спановішча: гэтага кампазіцыя вандрўе з альбому альбом, звычоны свае ў жаліні ў “Слоце”, і ў “Нашым доме”, і ва “Ускраіне”. Далучыці, прыгожая блюдава, мелодыя можа протомцаваць на нейкі асабісты паучы, але пэматка прымушае хіба што задумвацца: “Ну што ім далася гэтай расавае сэрцагань ў блучаных Шлахтах? Хіба гэтак ужо хепса тым чорным і шыльваным краіне, як нам тут, пад уплыву радзёў, спрэсу, металерантна ідалогіі?”

Зрэшты, гэтая недарочнасць не гэтакая важная для шырокага слухача, да якога здалеў дайсці гэты альбом. Здаецца, яго усё ж збярэцца пераважна фірма “Мелодыя”, а збры еніна, як вядома, бываець безмежна доўгімі. Гурт, відавч, не хацеў, каб прыгожы балю прапуў раітэрэпуні, а ічымі супергітамі першых альбому.

“АМЕГА” “АБЛІЧЧА” Пепіта, 1981

Вось ужо тры дзесяцігоддзі радуе нас сваёй музыкай велікі папулярны венгерскі рок-гурт “Амега”. У 1962 годзе ён быў заснаваны, у 1969 раслапачаў сваю дыскаграфію (іж ішчым, не на радзёме, а ў Вялікабрытаніі, на фірме “Дэсса”). Многія ягоныя дыскі (ік спудзіяныя, так і канцэртыны) разгладзіліся радзё ў “Фанатэцы”. Сёння аб’ектам нашай увагі стаўе бадаў, наабоўшы вядомы ў нашай краіне альбом “Амега”. Праўда, вядомы не з прычыны надзвычайнай якасці, а дзлужучы таму, што бы шырока прадстаўлены ў вольным продажы ў нашых музычных крамах (іза-быўшыя часіны, калі з рублі можна было прыдаць шыкоўны ўзор замежнай фанарграфічнай прадукцыі).

Калі да пельшых мужыкаў, што падарыла слухачу напхненне гэтых венгерскіх музыкаў, звычайна адносіць “Амега”, а звычайна “Зорным шляхам”, дык альбом “Аблічча” можна лічыць наабоўшы гітавым. Ён так і напісаны завадымі, змацяра

кампазіцыямі: “Зухаваты рок-н-рол”, “Плоца”, “Гулы казыны”, “Шкава, што “Праца” (другая кампазіцыя на першым баку кружэлкі) і “Сумесі” (п’яная — на другім) маюць адну і тую ж музыку, хоць і розныя тэксты. Гэта крўчы парушае вядомую рок-н-роўную традыцыю, калі гітак мовны альбому ў “Сумесі” сходацца ўсе ягоныя тэмы.

У гэтым альбоме гурт зноў выказаў сваю прыхільнасць да ўсходнеславянскіх жаночых імяў: калі памітаваць, другая назва кампазіцыі “Руская змея” альбому “Зорным шляхам” — “Лена”; дык вось тут (п’яная твор з першага боку) ялісь кароўнае інструментальнае п’еса “Насця”. І гэта, дарчы, адзіная інструменталька на ўсім альбоме.

Усе астатнія кампазіцыі напісаны на вершы спалага тэкстаіста рок-гурта “Амега” Пётра Соўлі. Музыка, як звычайна, п’лен напхненна ўсяго калектыву.

Што да асабагаў складу, дык у “Амега” ён розка калі змяняўся. Зноў і зноў бачым у выхадных звестках Ласло Бенк (клавашыня), Янаша Кобара (басал), Ферэна Дабрэяна (бубны), Тамаша Мікалі (бас-гітара), Дабрэяна Молнара (гітар-гітара), Альбам “Аблічча” (“З думкаю пра ілюзіі”), які з’яўляецца дэкастам у дыскаграфіі калектыву, запісаны пад пільным наглядом вольнага гукражысера Ласла Салаі. Мастацкая аздава вокладкі (дарчы, як заўсёды, велікі імпрэсіяны, эфэктна) належыць п’яну (ік поадалі) Іштвану Н’яры. Шыкоўнасць гэтай аздава памітаваная ішчэ ў выдатнай якасці памацаванай ішчэ будаўшчак друкерні “Глобус”.

Выпусціўшы альбом у двухбаковам афарміненні вокладкі, фірма “Гітэпа” забяспечыла яго спецыяльна ўстаўкай з вычарпальнымі выхаднымі звесткамі.

“ПІНК ФЛОЙД” “АТАМНАЕ СЭРЦА МАЦІ” Гарвэст, 1970

Гісторыя рок-гурта “Пінк Флойд” (Вялікабрытанія) пачалася ў першай палове 60-х гадоў, калі Роджэр Уотарс, Рычард Райт і Нікалас Мейсан праваалі разам з Клівам Мпсалфам як ансамбль “Сыгма сымс”. Пасля сяміналі гадоў у “Self” п’ятым на “The Architectural Abstrada”, пакуль маршчы не сталі проста “The Abstrada”, як і многія нашым пачаткоўцы, нааааівалі руку на чужым р’епертуары. Чак “Бэры”, “Ролінг стонус”, “Кінкс”. Пад канец 1965 года калектыву распусцілі, а да з’яваў названай трыоці далучыўся Роджэр Кэіп Бэртр на мянушцы Сід. Мейналі ён быў велікім фанатам “Блэза, а перш за ўсё — тагачасных ягоных зорак Пінка Андэрсона і Флойдзі Карыслема: чым і зарадзіў велікі хупка сваіх новых сяброў. Шылер чытачым, відавч, зразумела, дзлужы паходзіць назва сусветна вядомага калектыву.

Гурт велікі пільна сачыў не толькі за тым, што робіцца ў брытанскім року (тады ў гіт-слых сусцельна панавалі Том Джэкс, “Ролінг стонус”, “Бітлз”, патроху вываўталі “The Cream”, “The Who”, але і за развіццём амерыканскай рок-сцэны. Дзлужучы гэтым, напрыклад, “Пінк Флойд” ішчэ першым, хто на Брытанскіх астравах пачаў ужываць на канцэртах светлавы шоў. Выкарстоўвалі таксама слядадзрэччыню з вынікам авангарднага жывап’ясу. І, варта адзначыць, ужо тады задачы рок-музыкі асаціраваўся для іх не з завадымі бізнесу, а з задачамі мастацтва. Г.зн. уплыў на чалавечую свядомасць перш за ўсё. Для прыкладу, гурт рабіў дабрачынныя канцэрты, сарод якіх — на карысць амагару Зімбаўе, якая пакутавала тады пад дыктатурай Р’на Сімпа.

У тым жа 1967 годзе — першы сынгл, які выкляў шыка пратэстаў. Адзін з каментарнаў заваў: “Гэтак бягзлудная музыка з амаральнымі п’ектасіамі нам непааробная”, на што Сід — дарчы — адказаў: “Ішчэ інтэрыю: “Нічога, яшчэ пабачым”.

Што ішчэ, сама крышка справакавала папулярнасць гурта і дыскі (тады выйшлі альбомы ЛП “Дудар ля браны зорку”, разгладзіліся ішчэ тады падключалася даваештва “Пінгвін букс”, выпусціўшы кнігу з тэкстамі Бэрта. Ён аказваў усім патрабам.

Альбом “Аблічча” сэрца маші з’яўляецца сёмым поаглэмам у дыскаграфіі калектыву. У хош да сарабрана, прывялага поапсуу быў ішчэ каваалк дарогі, хош пакуль гурт заваў толькі славу скардзістаў і асперыментаўра ў гэтым альбоме ёсць і шыкавая меладзічная разіня, і тэматчына знаходкі.

Коротка

Прыз Полу Макартні і... Легуве

Былі ўдзельнік гурта “Бітлз” Пол Макартні і тры дзяржавы Балты атрымалі і падзялілі наоў заснаваную штогоднюю музычную прэмію Швецыі ў памеры 4 млн. крон (690 тысяч далаўраў) — прыз “Полар м’юзык”. Эстоніі, Латвіі і Легуве гэтая прэмія далася за развіццё музычнай культуры сваіх краін, Полу Макартні — кампазітару і артысту сусветнага ўзроўню — за творчы ўнёсак у папулярную музыку на працягу апошніх трыццаці гадоў. Усе лаўрэаты атрымалі па мільёну крон. Заснавальнік прэміі — менеджэр папулярнай гурта “АББА” і кампазітар С.Андэрсан.

Ігар Міхно.
 (“Выбранецкая інфармацыйная служба”).

За мальбертам

МАЛЮНКІ
СВЕТЛЫХ ЭМОЦЫЙ

— Усе дзеці ў душы мастакі, і перадаваць свае пачуцці і перажыванні ім лягчэй на паперы, — да такога выніку прыйшоў за 20 гадоў працы ў студыі выяўленчага мастацтва Дома піянераў і школьнікаў Першамайскага раёна Мінска яе кіраўнік Рышард Антонавіч Май. Яго першыя вучні ўжо самі сталі бацькамі. Ёсць срод іх і мыя, хто так ці іначай звязаў сваё жыццё з мастацтвам.

Але галоўным для мастака заўсёды было навучыць дзяцей ахопліваць розумам разнастайнае навакольнае свету. Таму так цікава, святочна праходзяць усе ягонныя заняткі, на якіх хлопчыкі і дзяўчынкі захоплена слухаюць музыку і пазію, чытаюць казкі, выліваючы на белыя лісты паперы свае фантазіі.

Спраўды, работы вучняў Р.А.Мая заўсёды незвычайна каляровыя, арыгінальныя па выкананню і аранжыроўцы. Гэта малюнкi спакою, светлых эмоцый, душэўнай цеплыні і шчодрасці — якасцей, якія адзначаюць усе, хто бачыў працы на шматлікіх рэспубліканскіх і міжнародных выставах, арганізаваных у Польшчы, Канадзе, Бельгіі, Японіі, Галандыі.

Для многіх работ студыя стала другім домам, дзе перажылі яны дзіўныя моманты спасціжэння творчасці. Міне час — і гісторыя паўтараецца зноў. У студыю прыйдуць іншыя хлопчыкі і дзяўчынкі, у кожнага з якіх будзе ўкладваць сваю душу і імкнуча развіць іх здольнасці Рышард Антонавіч.

Фота У.Шубы.

Што напісана пярком...

Не паспелі адысці ў гісторыю летаўшніа ўступныя экзамены, як набліжаецца новае лета. Хто ты, абітурыент-92? З трапяткай надзеяй чакаюць цябе ў ВНУ рэспублікі. Тое, што не заўсёды гэтыя чаканні і надзеі апраўдваюцца, бачна з

ніжэйпададзенай падборкі. Шчыра жадаем, каб цябе абмінула гэта чаіа. І напрыканцы парада: калі нічога смешнага, нягэглага, нявернага ты ў гэтых урыўках не знойдзеш — не спяшайся паступаць. Ёсць над чым падумаць.

"Горкага і Леніна звязвала
мужчынская любоў"

3 уступных сачыненняў 1989—1991 гадоў

Лабановіч жыў у цяжарныя часы царызму.

Пячорыну сумна ў савецкім грамадстве. Базараў рабіў вопыты, парываваў жаб. У тургенеўскага героя ёсць шмат прывабных якасцей, але ёсць і недахопы. Увесь час Базараў працуе.

Андрэй Балконскі зрабіў Напалеона сваім кулонам.

Андрэй Балконскі ляжаў пад бясконцым небам Аўстэрліца і займаўся самазадавальненнем.

Наташы Расовай быў патрэбен муж у гэтую ж хвіліну.

Дзікі памешчык не хацеў дыхаць паветрам, якое было прапітана народамі.

Знаёмы Ізэргіль Данка вывёў людзей з цэмы.

Павел Уласаў па святых вяртаўся дамоў п'яны, але гэта яго не задавальняла.

Павел Уласаў не мог піць, яго нудзіла, таму ён стаў рэвалюцыянерам.

Павел Уласаў вымавіў на сходцы словы, але яны яшчэ не даходзяць да сэрцаў рабочых. Пасля гэтага Павел паказаны п'яным.

Павел Уласаў адданы справе барацьбы да апошняга канца.

Максіма Горкага і Леніна звязвала не толькі моцнае сяброўства, але і мужчынская любоў.

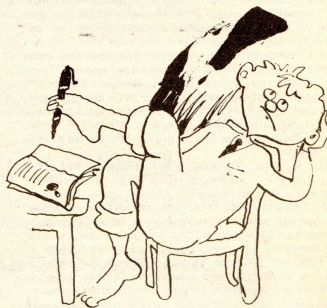
Блізкія людзі Уладзіміра Ільіча былі гатовы аддаць жыццё, каб толькі схаваць лістоўкі, якія напісаў Ленін.

Уладзімір Маякоўскі прысвяціў Вялікаму Кастрычніку твор "Місцэр Буф". Павел Карчагін быў хворы, разбіты, сляпы, але самы шчаслівы.

Нагульнаў да Лушкі падыходзіў з пазіцыі антыўладальніка, дазваляў вёсці ёй разгульны спосаб жыцця.

Нагульнаў развёўся са сваёй жонкай Лушкай, таму што зразумеў, што не зможа давесці з ёй пачатую справу да канца.

Размётнаў ваяваў за рэвалюцыю. Жонка яго не вытрымала ганьбы, пакончыла з сабой.

Камсамольцы будавалі горад Байкална-Амуры.

Там, дзе нічога не было, стала ўсё, а дзе было ўсё — стала яшчэ больш!

Гітлераўцы здэкаваліся з сельніцтва: прымушалі працаваць.

Вось з якімі бавымі падзвігамі знаёміць нас пісьменнік Закруткін: мы сустракаемся са скромнай цяжарнай жанчынай.

Ён пахіснуўся і паваліўся. Так робіць рускі салдат.

Жанька Сталетаў любіў людзей: аб гэтым сведчыць той факт, што ў яго ў пакоі віселі фатаграфіі неграў.

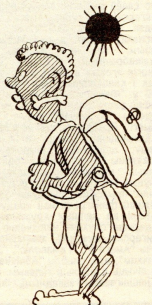
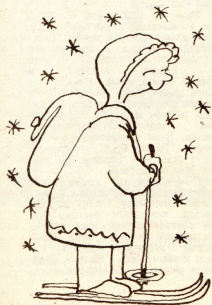
Ці можна не кахаць гэту зямлю, дзе зімой мароз да 40 градусаў, а летам немагчыма дыхаць?

Афганістан — краіна цудаў: пайшоў у кішляк — і там знік. Каб не знікнуць, трэба вучыцца.

Я вырашыла абавязкова працаваць у дзіцячым садзе, выхоўваць дзяцей і з юных гадоў садзейнічаць іх фізічнаму і гарманальнаму развіццю.

Палрыхтаваў В.Каваленка,
выкладчык МДП імяГоркага.

Галопам па Еўропах

У Амерыцы школьнікі вельмі самастойныя. Яны могуць бегаць да пасінення, прычым займацца гэтым без усялякіх трэнераў і настаўнікаў. На ўроках у школе ніхто нікому не падказвае, кожны сам за сябе. Што такое шпаргалка, амерыканскія школьнікі таксама не ведаюць. Гэта, праўда, не пазбаўляе іх радасці ад

наведвання бараў і дыска-тэк.

У Чэхаславакіі вучні, што вывучаюць рускую мову, вымушаны чытаць тэксты нахштат "Газавод "Саюз" і рускую вучыць усё меншая колькасць школьнікаў.

Цяжка даводзіцца вучням прыватных школ Англіі. Жывуць яны ў інтэрнатах, адкуль забаронены выхад, дзе не даз-

валяецца курыць і не корміць вячэрай. А дзяўчаты-аднакласніцы жывуць у такім жа замку на супрацьлеглым канцы горада.

У Фінляндыі вучні ходзяць па школе басанож. У перапынках паміж заняткамі падлогу пыласосаць. Школы займаюць як назмёную, так і падземную тэрыторыю.

Чарнобыль. Каму — боль, каму — нажыва

*Мы жывём у
непасрэднай
блізкасі ад
рэактара, побач
з намі — калючы
дрот, што
аддзяляе ад
"зоны".*

*Кожная другая
хата ў Брагіне
апусцела.
На месцы
навакольных
вёсак — пустыя
ўзоркі, бы
моглікі, бы
там-сям старыя
яблыні, як
помнікі
загінуўшым.
Самі дрэвы
таксама
наступова
гінуць, іх
высахлае галлё
тырчыць, лібы
закарузлены
пальцы.
Пуста,
страшна...
Ледзьве
супакаювао сябе
думкамі аб тым,
што не ўсе
з'ехалі, намерлі.*

Злачынцы ў белых халатах

У нашай вёсцы яшчэ пульсую жыццё, людзі кожную раніцу спяшаюцца на працу. Калі па шчырасці, усе яны ведаюць, што хадзіць па гэтай сцежцы нельга — яна "зашкальвае" нават пасля дэактывацыі. Напачатку я асцерагалася тут з'яўляцца, а пасля абякавам да ўсяго становіцца... вось ужо і я разам з іншымі змяцка бягу па гэтай сцежцы, бо ўсё абрыдла. Разуумеце, проста рукі апускаюцца. У 86-м годзе былі прыняты часова дапушчальныя нормы ўтрымання радыеактыўных рэчываў у прадуктах харчавання. Да сённяшняга дня так і існуюць гэтыя нормы, хаця іх даўно трэба было змяніць, бо яны ж "часовыя". Ды і хто з маіх землякоў зараз правярэе тыя прадукты са свайго горада і малако ад уласнай рагулі?

Працяглае ўздзеянне малых доз радыяцыі не вивучана, а нашым хлопчыкам і дзяўчаткам патрэбна ў недалёкім будучым ствараць свае сем'і, нараджаць дзяцей. Ужо зараз з'яўляюцца на свет дзеці з яскрава выяўленай паталогіяй, а што будзе надалей?

І што ж... Знайшліся людзі, якія вырашылі нажыва на людскім гары. Значная частка дапамогі, прызначанай для дзяцей шматпакутнага Брагінскага раёна, што апынуўся ў палоне радыяцыі, трапіла ў брудныя рукі зладзей. У той час, калі няма лекаў для хворых дзяцей, вялізныя пакі антыбіётыкаў, сарбентаў, вітамінаў і іншых медыцынскіх прэпаратаў былі прыхаваны на кватэры медыцынскай сястры Р. Злачынцы ў белым халате шыкара прадуктаў харчавання і медыкаменту 159-ці (!) найменшаў на суму звыш 45 тысяч рублёў. Чаго толькі няма ў гэтым сховішчы: дзесяткі скрынках мясной тушонкі, на якіх напісана: "Европейское общество — детям потерпевших районов"; дзіцячыя кансервы з пладаагароднінным пюрэ, джэмы, пакі з шакаладнымі цукеркамі, пернікі і вітамінізаваныя сокі ў рознай ёмістасці слоіках і слоічках.

Не адстаў ад медсястры і галоўны ўрач Брагінскага раённага шпіталю П. Зараз гэтыя людзі знаходзяцца ў ізалятары часовага ўтрымання. Дык вось, П. атрымаў кватэру ў Мінску, там жа

знаходзіцца яго жонка. Вобыск праводзіўся адразу ў двух месцах — у Мінску і Брагіне. Знойдзена 7 упаковок — па 150 бляшанак у кожнай — мясных кансерваў з Італіі; напітак "Кава" — 38 бляшанак, 44 пліткі шакаладу; вострадэфіцытныя лекі — лідаза, абляпіхавы алей; партатыўны кардыёграф — усяго 74 найменні на суму больш чым 40 тыс. рублёў. Сярод нарабаванага таксама — тысячы аднаразовых шпрыцаў, дзесяткі упаковок са стэрільнымі тампонамі і сотні — з лейкопластырам, бутэлькі са спіртам і рыбным тлушчам, скрынка, запоўненая дазіметрычнымі прыборамі. І ўсё гэта спісвала сёстра-гаспадыня ў белым халате на тых, у каго павялічана шытападобная залоза, паслаблены імунітэт, былая галоўная медсястра Х., якая цяпер у водпуску па догляду дзіцяці. У яе знойдзена "тавару" на суму больш як 5 тыс. рублёў.

Асобна складзены пуховыя коўдры, пасцельная бялізна, прызначаная для мнагадзетных сем'яў і дзяцей-сірот. Ну, а ўжо шпроты, ікра чырвоная і чорная, мясныя кансервы, сокі знойдзены ў кватэры Ш., загадчыцы аднаго з дзіцячых садкоў у Брагіне.

Так "раскошна" было пастаўлена расцягванне той дапамогі, якую па малых кроплях, па драбніцы збіралі для нас людзі ўсёй планеты — немцы, чэхі, італьянцы, палякі, венгры, японцы, аўстрыйцы, прычым, ад шчырага сэрца: не стары, пакарыстаныя ануцкі і рэчы, а новае, бліскаўчае, з зыхватлівымі замежнымі наклэйкамі.

Акрамя ўсяго гэтага добра, знойдзены 150 пасведчанніў "удзельнікаў ліквідацыі на ЧАЭС" з чыстымі бланкамі (! — ад рэдакцыі). Адразу можна сказаць, што гэтыя дакументы не дайшлі па прызначэнні — сапраўдным героям, а за вялікія грошы трапілі ў рукі прайдзісветам. Што болей усю ашаламяе, дык гэта памеры нарабаванага. Нічым не гравалі бессирамнікі!

А цяпер давайце зірнем на гэтыя факты з іншага боку. Як здарылася, што гуманітарная дапамога апынулася ў несумленных руках? Дзе было наша раённая кіраўніцтва, калі наступала гэтая дапамога? Хто вядзе ўлік і кантроль за тым,

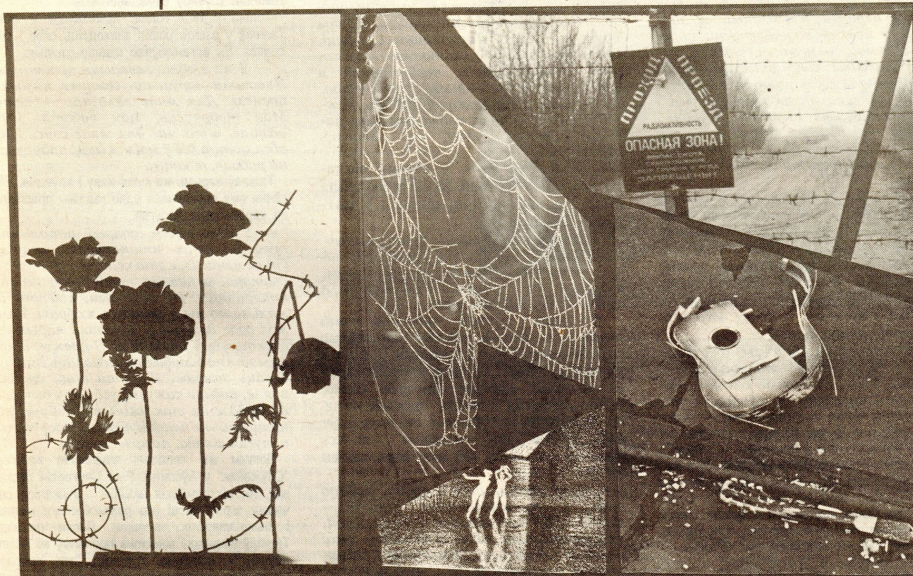
колькі і чаго даслана на раён, як размеркавана, каму? Хто клопаціцца пра хворых людзей пенсійнага ўзросту, магчыма, і для іх можна было частку харчавання і лекаў выдзеліць?

Няхай бы яе наогул не было, гэтай гуманітарнай дапамогі. Што мелі з яе звычайныя людзі? Мама мая ўвесь гарачы час, пачынаючы з выбуху на станцыі ў 86-м годзе, знаходзілася на партыйнай рабоце ў сектары ўліку. За шэсць гадоў ёй не выдзелілі ніводнай пецўкі ў санаторый, не прапанавалі ніводнай пездкі за мяжу. І ў той час, калі многія партыйныя босы пакідалі раён, яна працавала. А цяпер усе "ўдзечаны" ў Мінску а пасведчанніямі ліквідатараў, а яна застаўся без кватэры і без пасведчання, і ёй яшчэ тры гады да пенсіі, у той час, як мужыкі ўжо ў 45 пенсаінеры.

А можа, у лепшым становішчы перасяленцы з вёсак Залессе, Рытаў, Глухавічы, Нудуў, якія жывуць у нашай вёсцы, пездзіўшы па ўсім свеце? Мо хоць адна сем'я атрымала бясплатныя імпортныя лекі або гуманітарную пасылку (а гэта ўжо амаль усе састарэлыя людзі). Які сорам, што на гэтых людзей ніхто не звяртае ўвагі. Ворату не пажадаеш жыць у нашым раёне.

Што яшчэ можна сказаць аб гэтай гісторыі з крадзяжамі? Рэакцыя на гэтае здарэнне розная: адны смяюцца, другія шпунцаць, трэція гневаюцца. А я, паверце, плачу. Гэта ж не могу нават уявіць сабе. Яны кралі ў нашых дзяцей, у маіх дзяцей, якія з 86-га года сядзяць у гэтым пекле — бледныя, замораныя, са шматлікімі хворобамі. Няхай бы хоць па каляднаму падарунку адішка давалі хворым дзецьмі! Хутка 26 красавіка, змрочны юбілей, застаецца толькі павіншаваць кожнага з новым Чарнобыльскім годам.

Наталля Чарнабай,
Брагінскі раён,
в. Чамярысы.

ДЗЕТКАМ ЧАРНОБЫЛЯ

Разбіта люстэрка...

Быццё, што яно

адбывала,

пра-па-ла, рас-та-ла.

Разбіта люстэрка...

Асколкі люструюць

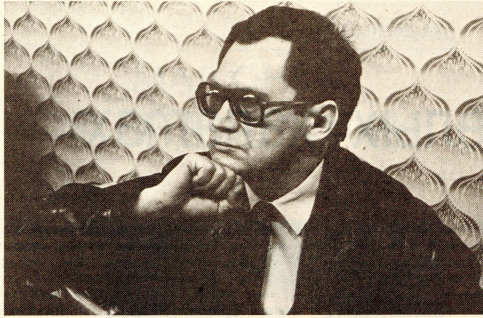
самотна —

Струну, павуцінку,

дрот колкі.

Журботна...

Калаж і тэкст
Алены Агібалавай.

Нягучыні,
мяккі голас.
Асцярожны
погляд
з-за шкла
акуляраў,
няспешныя,
стрымананыя
жэсты.
І, тым не менш,
незвычайная
скрытаная
энергія. Я не
дзівіўся, калі ён
сказаў: "Я ж, на
сутнасці сваёй, —
дыктатар,
агрэсар..."
Рэжысёр Рыд
Таліпаў.

Тры гады таму ў Мінску з'явіўся новы тэатр-студыя. "Тэатр на Круглай плошчы" пад кіраўніцтвам Рыда Таліпава. Як да ўсёй навязаны, да яго аднесліся са скептычнай зацікаўленасцю: чым, маўляў, здзівіць нас гэты чарговы невядомы паленік з дзіўным, нязвычайна кароткім імем Рыд? "Картамак" Радзінскага, "Яма" Купрына, "Стрыптыз" Мрояжа. У Беларусі не засталася, напэўна, ніводнага прываллага выдання, якое б абыхло увагай гэтыя спектаклі. Яны бударажлі ўваўленне сваёй скандалнацю, нязвычайнай экзотыкай. Нямногія іх разумелі, але шмат хто імкнуўся выказаць сваё меркаванне. У цёплым коле. Мала аб кім з тэатральнага свету Мінска хадзіла капі-небудзь столькі чуткаў. І далёка не ўсе яны былі падобны на бяскрыўдныя анекдоты...

Нядаўна Таліпаў вярнуўся з Аўстрыі, дзе ставіў свой новы спектакль па п'есе Жана Жана "Служанкі". Прэм'ера мела каласальны поспех.

— Так, паўтара месяца вельмі напружанай працы не прайшлі дарма. Хаця, прабу кажучы, спачатку, калі толькі пачаліся першыя рэпетыцыі, я знаходзіўся ў нейкай разульнасці: чорт лабіры, думаў, чым можна здзівіць гэтых здэвалітых капіталістаў? Можна быць, адыграла сваю ролю тое, што я больш чым месяц знаходзіўся ў адрыве з самых прыгожых куткоў Еўропы. Аўстрыя — радзіма Моцарта, каб апісаць гэтую краіну, не хопіць ніякіх слоў. Яе можна параўнаць, можа, з водарам ружы.

Першай справай, як толькі Таліпаў прыехаў у Вену, ён наведаў дом-музей Зігмунда Фройд. Уражанне — незабыўнае. Ён удыхнуў атмасферу, убачыў абстаноўку, у якой працаваў вялікі вучоны, чья дзейнасць аказала такі велізарны ўплыў на ўсю творчасць Таліпава.

— Рыд Сяргеевіч, а чаму менавіта "Служанкі" Жана Жана?

— Па задуме аўтара п'есы, усіх трох гераінь у "Служанках" павінны іграць мужчыны. Гэта адважды самым старажытным традыцыям тэатральнага мастацтва. Мая даўняя мара — паставіць адну з драм Шэкспіра так, як ставілі ў тым часе ў тэатры "Глобус", калі акцёрамі маглі быць толькі мужчыны. Напрыклад, як у кітайскім тэатры "Кабукі". Усім вядома, што ён стварае сапраўды ідэал жаночага вобраза, хаця ўсе жаночыя ролі ў ім іграюць мужчыны. Гэта сапраўднае мастацтва. Людзі не павінны глядзець спектакль і параўноўваць яго з тым, што адбываецца за акном, з паўсядзённасцю. Сцэна — гэта асаблівы свет прыгажосці, дзе жыве зусім іншая рэальнасць. Рэальнасць унутранага свету чалавека, яго жаданні і мар.

"ПРЫГАЖОСЦЬ ЗАЎСЁДЫ ЭРАТЫЧНАЯ"

Спектаклі Таліпава — гэта няўлоўная мяжа, нябачная рыса паміж рэальным і падсвядомым. Малюнак у некалькі кароткіх, гранічна дакладных ліній. Ён прыгадвае да сябе нейкай скрытай у ім загадкавай тайнай і папояе нечаканым разуменнем таго, што гэта — Адкрыццё...

Для мяне мастацтва рэжысёра грунтуецца на двох платформах. Гэта філасофская канцэпцыя спектакля і яго эстэтыка. У сваіх пастапоўках я імкнуся як мага ярчэй выразіць, стварыць, паказаць награнічную сітуацыю ў жыцці чалавека. Момент, калі ён павінен зрабіць выбар, прыняць нейкае рашэнне, глабальна важнае для свайго далейшага жыцця, альбо пайсці, напрыклад, на зраду і выжыць або скончыць з сабой. Прычым, я не імкнуся ні ў тым, ні ў другім выпадку паказаць нейкі свае адносіны да гэтага выбару. Не імкнуся асуджаць ці наадварот. Мая мэта — паказаць чалавека, яго складаныя ўнутраныя свет, напоўнены супрацьлегласцямі і парадоксамі. Не важная ацэнка ўчынку, важная яго шчырасць. Тут вядлізнае значэнне мае не толькі ігра акцёраў, але і дэкарацыя, усе падрабязнасці касцюмаў, святло, музыка. Усё гэта я раблю сам. Самая малая памылка ў тым жа светлавым афармленні, затрымка на імгненне промня пражэктара можа ўнесці ў дзейнасць дыспансі, які сансе ўсю пастапоўку.

— Вы працуеце ў нязменна трохкаляровай гаме. Усе дэкарацыі і касцюмы ствараюцца на аснове чырвонага, белага і чорнага колераў...

— Кожны з іх мае для мяне сваё асаблівае, філасофскае значэнне. Чырвоны сімвалізуе жыццё, з усімі яго моцнымі папунямі, жаданнямі, амбіцыямі і супярэчнасцямі. Белы — гэта чалавечыя мэры, вера ў нешта светлае, чыстае, надзея, пастаяннае чаканне шчасця. Чорны колер — сімвал нараджэння і смерці, сімвал таго, што пачатак ужо ёсць капец. Кожнай сваёй пастапоўкай я імкнуся расказаць аб тым, што я ведаю. Трэба разлічваць кожную дэталю, кожную дробязь, нюанс, каб не страціць пацучцё меры і густу, каб захаваць раўнавагу.

— Рыд Сяргеевіч, у вашых пастапоўках шмат эротыкі. Якую ролю адыгрывае, на ваш погляд, эротыка ў тэатральным мастацтве?

— Мастацтва павінна быць эратычным. Тым больш тэатр. Гэта мера пацучццяў мастака, трэцяя, чацвёртая рэальнасць, дзе ўладарыць прыгажосць. А прыгажосць заўсёды эратычная.

— Я ў гасцях у Таліпава, у маленькай цёснай кватэры на апошнім паверсе хрушчоўскай пяціпавярхоўкі. Паліцы з мноствам кніг, глуха заштораныя вокны, некалькі невялікіх карцін на абклееных жоўтымі шпалерамі сценах. Пастаянна звоніць тэлефон. Уражанне нейкага часовага жытця, быццам гаспадар забег сюды захапіць самае неабходнае і вось-вось вышчыцца на вакзал, каб зноў ехаць некуды надоўга.

— Я, як і гэта ні дзіўна гучыць, помню сабе з трохмесячнага ўзросту, — усміхаецца Рыд Сяргеевіч. — Неяк зімой, у студзені, мама пайшла са мной у гасці да аднаго знаёмага пісьменніка. Я памятаю да самых дробязей гэтую маю вандроўку. Санкі, у якіх яна мяне вазла па тратуары, кватэру, дзе жыў знаёмы, як мяне разглядалі, разгортвалі коўдру, фатаграфавалі. Што самае цікавае, у той кватэры я быў у першы і апошні раз — пісьменнік хутка памёр, але, калі я ва ўсіх дэталях апісаў маю кватэру,

яна са здзіўленнем сказала, што яна на самай справе выглядала тады менавіта так. Я рана навучыўся чытаць. І ўжо ў пяць год чытаў свайго любімага Марка Твена. Я настолькі захаваўся ў яго герояў, што стаў сушыць сухары, збіраць дробязі, знайсці недзе маленькі чамаданчык і парасон, з якімі паспрабаваў збегчы з хаты ў Амерыку, да Тома Соера і Гека Фіна. Аднак з-за неспрыяльнага надвор'я мяне так і не давялося дабрацца да Новага Свету.

У рэжысёры Таліпава сябе спрабаваў яшчэ ў пачатковых класах сярэдняй школы. У яго тады была трупка з пяці чалавек, у якую уваходзіў і ён сам. Тры хлопчыкі і дзве дзяўчынкі. Яны ставілі "Ампла" і "Рамзо і Джульету". Хадзілі па кватэрах і паказвалі суседзям. У трынаццаць год Рыд упершыню пазнаёміўся з работай Станіславаўскага. А ў дзесятым класе, калі яму і яго аднакласнікам раздалі канверты з лістамі паперы, на якіх яны павінны былі напісаць, кім бачаць сябе праз дзесяць гадоў, Рыд пабаяў, што паступіць вучыцца ў вучылішча імя Шчўкіна і стане рэжысёрам...

Так, прынамсі, і здарылася. Хоць спачатку была вучоба ў Маскоўскім універсітэце мастацтваў на аддзяленні малюнка і жывапісу, потым два гады працы асістэнтам рэжысёра на Святлоўскай кінастудыі, вучоба ў музычным вучылішчы і, урэшце, курс Сіманова ў Шчўкіні.

Аднак лёс яшчэ не спрыяў тэатральным пачыненням маладога Таліпава. На жаль, часы былі яшчэ тыя, і што хацелася ставіць яму, не хацелася бачыць некаму іншаму. Прыходзілася перабівацца самадзейнасцю, правядзеннем свят, адным словам, культурна-масвай работай. Але бліснула іскрака надзеі. Масква. Дзяржаўны інстытут тэатральнага мастацтва, курс Анатолія Эфраса. Вучоба. Дыплом. І... зноў самадзейнасць.

Толькі ў 1987 годзе, прыехаўшы ў Мінск, Таліпаў у рэшце рэшт знаходзіць сябе і сваю справу. Ён арганізоўвае тэатр-студыю.

— Я не люблю гаварыць пра мінулае. Навошта вярнуцца старыя няўдачы, поспехі. Для мяне галоўнае — сёння. Мая творчасць, мая работа. Гэта адзінае, што мае для мяне сэнс. І ўсё, абсалютна ўсё ў маім жыцці паўнацэннае на рабоце, тэатры.

Таліпаў варыць на кухні кава і злуецца, што сёння яму прыйшлося дзе гадзіны прастаяць за кормам для папуга.

— У Вене я ўсім гаварыў, што ў мяне тут вядлізнае п'яціпавярхоўнае кватэра (там менш чым сто квадратных — ужо не кватэра, а нешта накітама нашага інтэрната). Не хацелася, каб яны думалі, што мы такія вольныя жабракі. Там я мог сабе дазволіць заказаць парк для спектакля ў Берліне ці Парыжы, а калі яны мне не падабаліся, адказаць і прапанаваць замены. Ну гэта так, дробязі. Мясце, шчыра кажучы, усё гэта бытавое бязладдзе не так ужо і траўміруе, абы працаваць не перашкаджалі. Вось толькі папуга шкада, намрз з голаду.

Потым мы глядзелі відэазяпіс прэм'еры "Служанак" у Аўстрыі. Рыд Сяргеевіч расказаў, як аўстрыйскія акцёры спужаліся спачатку агрэсіўнасці яго рэжысёрскага метаду і дыктатарскіх замахаў. Пасля прэм'еры Таліпаў атрымаў мноства прапанов аб пастапоўках у тэатрах Аўстрыі, яго запрасілі выкладаць курс тэорыі і практыкі тэатральнага мастацтва ў Моцарт-акадэміі. Зараз ён заняты падрыхтоўкай спектакля "Каварства і хананне" па Шылеру, які хоча паставіць на вялікай сцэне, у адной з залаў Мінска.

Аляксей Краўчанка.

“Парушэнняў не выяўлена”... Як “Чырвонку” на зону “не пушчалі”

У мінулым годзе (“ЧЗ” №№ 44, 45) “Крымінальнае бюро” надрукавала нататкі асуджанай Т.Раскінай з Гомельскай жаночай калоніі, у якіх расказвалася пра негуманны адносіны адміністрацыі калоніі да зняволеных і іх родных. У адказ амаль адразу прыйшоў некалькі абуральных лістоў ад іншых асуджаных, якія абаранялі сваё кіраўніцтва (“ЧЗ” № 52). А не так даўно пошта прынёсла і афіцыйны адказ і з Гомельскай абласной пракуратуры:

“Па даручэнню Пракуратуры Рэспублікі Беларусь у сувязі з выступленнем газеты “Чырвоная змена” аб прыгнёце асуджанай Раскінай Тамары Мікалаеўны прадстаўнікамі адміністрацыі ППК-4 зроблена праверка. Па выніках праверкі Вам прадстаўляецца інфармацыя...”

Далей у лісце ідзе адмоўная характарыстыка Раскінай, на падставе якой наместнік пракурора вобласці Н.Капульцэвіч

робіць вывад: “...у дзеяннях адміністрацыі ППК... парушэнняў закона не выяўлена”.

На гэтым, бадай, можна было б паставіць кропку: ну, не сышліся адміністрацыя калоніі і рэдакцыя ў поглядах на тое, што лічыць “парушэннямі” праваў асуджаных, бывае. Аднак да нас трапіла яшчэ адно запозненае пісьмо з гэтай жа калоніі — ад асуджанай Г.Лабакцай. Вось урывак з яго:

“Шаноўная рэдакцыя! Паважаны загадчык “Крымінальнага бюро” Павел Сіманай!

Мы ўдзячы вам за тое, што “ЧЗ” упершыню справядліва паказала жыццё асуджаных. У мінулым годзе “ЧЗ” надрукавала лісты з жаночай калоніі. Асуджанымі гэтыя матэрыялы ўспрыняты як рэальнае

праўленне галаснасці. Але была і іншая рэакцыя — нашых начальнікаў — вельмі негатыўная. Асабліва на публікацыю ліста Тамары Раскінай. Безумоўна, спрацаваў прынцып абароны гонару мундзіра...

Опернасьць калоніі зрабіла усё, каб не прапусціць “крамольныя” нумары “Чырвонай змены” ад 31 кастрычніка і 6 лістапада на зону. Усе газеты, што выпісваюць асуджаных, адбіраліся супрацоўнікамі опернасьці. Оперуаўнаважанаму Ч. было даручана заняцца адказнай справай вельмі “далікатнай”: даглядаць усіх газет, якія ідуць у калонію.

Больш таго, выразкі з тых нумароў “Чырвонай змены”, што дасылалі родным і знаёмым асуджаных, на загаду опернасьці адбіраліся з пісьмаў цэнза-

рам. Такім чынам, доступ “ЧЗ” на жаночую зону быў поўнасьцю перакрыты. Асуджаных так і не ўбачылі гэтыя нумары газет...”

Паўстае пытанне: ці магло быць такое ў наш час? І калі было, дык што гэта — таксама не “парушэнне”? Чаго ж тады баялася адміністрацыя калоніі, абвясціўшы “крамольнай” нацыянальную маладзёжную газету, калі была ўпэўнена ў сваёй слухнасці?

З надзеяй атрымаць адказы на гэтыя пытанні мы перасылаем копіі поўнага ліста Г.Лабакцай у абласную пракуратуру і калонію.

**Вядучы
“Крымінальнага бюро”
Фота С.Плыткевіча.**

Дапамажыце...

Звартаюся да вас, таму што тлее ва мне маленькая надзея на чалавечую міласэрнасць, спачуванне і спагаду.

Зараз я адбываю пакаранне ў месцах пазбаўлення волі ў горадзе Гомелі. Была асуджана ў 1990 годзе да 10 гадоў. Так, я ажыццявіла злычынства і павінна поўнасьцю заплаціць сваю віну. Нават і ў думках ніколі не апраўдваю сябе. Адзінае, чым жыла і дыхала, што было, ёсць і будзе самым каштоўным на гэтай грашнай зямлі, — дзеці. Гэта была тая маленькая ігітка, якая яшчэ дарыла надзею, дапамагала жыць і пераждоўваць цяжкасці. Дзяця якой хацелася стаць чысцейшай і так хацелася жыць. Але няма ў мяне зараз і гэтага.

За два гады знаходжання ў калоніі я не атрымала ніводнага ліста ад былога мужа, ніводнай паперы ад суда. І раптам 22 снежня 1991 года мяне паставілі перад фактам: 9 снежня 1991 года нарсуд Кастрычніцкага раёна г.Гродна пазбавіў мяне бацькоўскіх правоў. Мне не пакінулі нават дні, каб я магла абскардзіць гэты прысуд. Вось і штурхнуў мяне адчай зварнуцца да вас. Чаму мяне так раіва выкрасілі з жыцця? Чаму, выносічы мне такі прысуд, не задалі майму быдму мужу, які дабіўся пазбаўлення мяне бацькоўскіх правоў, адно-адзінае пытанне: што штурхнула мяне пайсці на гэтае злычынства? Калі я, маці 5 дзяцей, інвалід II групы, пастаянна была матэрыяльна абмежавана, ледзь зводзіла канцы з канцамі, калі вечарам клалася спаць і думала, чым карміць дзяцей заўтра, чаму тады нішто не пацкаваўся мам жыццём, чаму тады мой быдму муж, ведаючы, што я раблю злычынства, не спыніў мяне, не кінуў свае п’яныя разумы і не забеспечыў сам’ю? Усе клопаты ляглі на мае плечы, а ці шмат я магу, слабая, хворая жанчына? Не аказалася тады побач са мной добрага, спагадлівага чалавека, які б дапамог, спыніў. І вось я тут. Я ніколі не ўжывала спіртнога, ніколі не знала іншых мужчын, ніколі не пакідала дзяцей без кавалка хлеба, хаця ой, як нялёгка ён мне даставаўся. Ніколі не хадзілі мае дзеці брудныя і абарваныя. За што, за што ж мяне пазбавілі правоў?

Я не прашу зніжэння тэрміну пакарання, не прашу вызвалення. Я хачу вярнуць сваё дзяццё.

У 1988 годзе я была ўзнагароджана медалём мацярынства II ступені. Не толькі ж за тое, што я нарадзіла гэтых дзяцей, а напэўна, і за тое, што расціла, карміла, даглядала іх. Як жа растлумачыць гэты факт? Была добрай маці і раптам за тры гады стала дрэннай?

Прашу вас адгукнуцца, дапамагчы мне ў маймі горы.

Суднік Волга Сяргееўна.

Ад рэдакцыі: Ліст гэтай жанчыны мы накіроўваем у Народны суд Кастрычніцкага раёна г.Гродна з просьбай пракаменціраваць яго.

ІНФА-КРЫМ

АСЦЯРОЖНА: ЗЛЫ САБАКА!

Непрыемны інцыдэнт з удзелам сабакі адбыўся 9 сакавіка на праспекце Машэрава ў Мінску. Шафёр вытворчага аб’яднання “Мінскаўтатранс” С. Пілот Мінскага авіягарада Б. у нецярпымым стане выйшаў “разабрацца” з рабочым аднаго з малых прадпрыемстваў горада. Міліцы, якая прыбыла на месца здарэння, хуліганы аказалі супраціўленне пры дапамозе... свайго сабакі. Міліцыянеру давялося страляць. У выніку канфлікту жывёла, з-за сваёх гаспадароў паранена, а самі яны затрыманы.

НА ЗАЙЗДРАСЦЬ ГІНЭСУ

Гісторыі, якія б на Захадзе ў імгненне вока трапілі ў кнігу Гінэсу, у нас здараюцца амаль штодзень. Вось і 9 сакавіка супрацоўнікі Савецкага і Нясвіжскага аддзяленняў міліцыі затрымалі рабочага МТЗ, які спрабаваў выкрасці з будоўлі на сталічнай вуліцы Сурганава... 5 бетонных панелей. Такімі тэмпамі ў хуткім часе з новых мікрараёнаў будуць знікаць цэлыя дзевяцінаварковыкі.

У той жа дзень адбылося надвычайнае здарэнне і на Мінскім аўтамабільным завод-

зе. Невядомай злычынцы выкраслі запчастак на 30 тысяч рублёў, не пакінуўшы нават прыватны “пільнай” аховы.

“МАСТАЦТВА НАЛЕЖЫЦЬ НАРОДУ”

Гэтыя словы рэвалюцыйнага класіка вучыць дзевятага класа мінскай школы № 11 аразумей па-свойму. У мінулыя выхадныя праз адчыненае акно ён выкраса сваёй “alma mater” дыяпраектар і акустычныя калонкі. Аднак мясцовае міліцыя таксама “сабакі з’ела” на матэрыялістычнай дыялекцыі і ўжо

праз дзень затрымала юнага злычынцу.

СУМНЫЯ ПАДАРУНКІ

зрабілі сваім жанчынам напярэдні свята дова нінчаніны, якія б сакавіка былі затрыманы міліцыяй пры спробе крадзяжу пяцюў са зверафермы калгаса імя Войкава Мінскага раёна. Высветлілася таксама, што затрыманыя і яшчэ некалькі іх прыцэляў учынілі падобныя крадзяжы 29 студзеня і 10 лютага гэтага года.

А 19-гадовае навучнец СПТВ з Барысаўскага раёна, відаць, страціўшы надзею набыць дэфіцытную віна-гарэлачную вырабы ў краме, у ноч на 7 са-

кавіка пранік у сховішча фірмы “Ніва”, што ў вёсцы Светлы Гай. Хлопец выкраў адтуль 13 бутлек шампанскага і 8 — каньяку, але хутка быў затрыманы.

Паслядоўнік Монтэ-Крыста

аб’явіўся ў Слуцку. У ноч на 7 сакавіка, каб выкрасці “Масквіч” з прыватнага гаража, яму давялося зрабіць падкоп. Злычынц пакуле не устанулены.

У бюро дзяжурны
П.Сіманай.

Кароткі агляд ваеннай гісторыі Беларусі

(Працяг. Пачатак у №№ 7, 8, 9, 10.)

У другой палове XVIII ст. "дзяжурнай" прычынай для ўмяшальніцтва ва ўнутраныя справы РП стала "дэсідэнтская" праблема — ураўненне ў правах некатоўкі (дэсідэнтаў) з катоўкі. У 1767 г. пры падтрымцы Расіі і Прусі ствараюцца ў Слуцку — пранаслаўніі, а ў Турнуі — пратэстантамі свае канфедэрацыі. Матай іх было дасягненне роўнасці вернікаў усіх канфесій у РП. У 1768 г. сейм задаволіў іх памкненні. У сваю чаргу ў тым жа годзе праціўнікі такога рашэння арганізавалі ў Бары, што на Украіне, канфедэрацыю, якая аб'яднала шырокія колы шляхцкага саслоўя ўсёй РП. Значную падтрымку займелі барскія канфедэраты і на Беларусі. У пачатку верасня 1771 г. вялікі гетман літоўскі М.К. Агінскі, сабраўшы 2 тысячы прыхільнікаў-канфедэратаў, разбіў пад в. Бізэзасж каля Драгічына расейскі атрад палкоўніка Альбічава. Аднак трывала супрацьстаяцц моцы расейскага войска канфедэрацыя атрады не змогла. Да канца 1771 г. яны былі разбіты. Пасля гэтых падзей пад уздзеяннем абмостранай міжнароднай сітуацыі адбываецца першы падзел РП паміж Расейскай імперыяй, Прусіяй і Аўстрыяй. У 1772 г. да Расіі адходзіць Усходняя Беларусь.

З мэтаю ўзмацнення сацыяльна-палітычнага і эканамічнага становішча РП, а таксама, каб прадхіліць далейшы магчымы захват тэрыторыі, Вялікі альбо "4-гадова" Сейм (1788—1792 гг.) прыняў шэраг прагрэсіўных рашэнняў. Па сутнасці, яны былі накіраваныя на тое, каб вывесці РП з палітычнага крызісу і паставіць на шлях буржуазных рэформ. Найбольш яскрава гэтыя памкненні былі зафіксаваныя ў Канстытуцыі 3 мая 1791 г. Скасаванне права "liberum veto", адмена выбарнасці караля — цяпер трон перадаваўся ў спадчыну, павелічэнне правоў мяшчанства — усё гэта істотна абмяжоўвала права "заладой шляхцкай волінасці". Але, згодна з Канстытуцыяй 3 мая, пераставаў існаваць гістарычны падзел дзяржавы на Карону (Польшчу) і ВКЛ. Павінна была існаваць адна дзяржава — Рэч Паспалітая. За яе манархам захоўваўся толькі адзін тытул — "кароль польскі". Амбіцыі беларускага дваранства былі гэтым істотна зачэпленыя. Цэнтралізацыя ўлады ў РП занепакоіла і Расею.

У 1792г. Расея падтрымлівала частку беларуска-польскага магнцтва, якая аб'ядналася ў Таргавіцкую (ад

назвы ўкраінскага мястэчка Таргавіцы) канфедэрацыю з мэтаю ліквідацыі рэфарматарскіх рашэнняў 4-гадовага Сейма. Пачынаецца кароткая (май—ліпень 1792г.) вайна паміж Расеяй і РП. На тэрыторыі Беларусі адбыліся дзве найбольш буйныя бітвы: пад Мірамі і Бярэццем. Вайна скончылася паражэннем РП і прывяла да другога яе падзелу. Да Расіі адшлі беларускія землі прыкладна па лініі Друя—Пінск. Апошні, Гародзенскі (1793 г.) Сейм РП адмяніў Канстытуцыю 3 мая.

Рэч Паспалітая, несадарэнова падзеленая паміж варажымі суседзямі, у канцы XVIII стагоддзя апынулася перад магчымацю свайго поўнага знікнення з палітычнай карты Еўропы. Аднак прагрэсіўныя колы афіцэрства, шляхты, святарства вырашаюць са зброй у руках дабіцца спраўднай незалежнасці, вярнуць страчаныя тэрыторыі і гонар зганыбанай дзяржавы.

24 сакавіка 1794 г., з аб'яўчэння ў Кракаве Акта паўстання, пачынаецца ўзброеная барацьба супраць захопнікаў пад лозунгам "воля, цядасць, незалежнасць". Узначальнае паўстанне генерал-лейтэнант Гадзюш Касцюшка, па нахожанню беларускі шляхціц з-пад Бярэцця.

У красавіку 1794г. да паўстання далучаюцца Літва і Беларусь. 24 красавіка ў Вільні аб'яўшаецца Акт паўстання ВКЛ. У Вільні ж ствараецца напачатку асобны ад Кароны вышэйшы орган па кіраўніцтве паўстаннем — "Найвышэйшая Літоўска-Радз". Галоўную ролю ў падрыхтоўцы паўстання і на яго пачатку адгрываў Якуб Ясініскі, палкоўнік "літоўскага корпуса інжынераў". Ён быў прызначаны Радай галоўнакамандуючым літоўскім войскам. Пад яго кіраўніцтвам адбыўся захоп расейскага гарнізона ў Вільні (у ноч з 22-га на 23-е красавіка), а таксама бітвы з расейцамі на Віленічыне пад Немаянчынам і Палзнамі, на Ашмяншчыне пад Соламі. У гэтых бітвах прынялі ўдзел беларускія сяляне-касінеры, узброеныя асаджанымі як дзіды косамі.

Характэрным для паўстання на Беларусі было прымяненне партызанскіх (дыверсійных) формаў барацьбы (як і ў сярэдзіне XVII ст.) з расейскімі захопнікамі. Першая спроба дыверсійнага рыдун на Меншчыну была падпрынята ў маі пад кіраўніцтвам былога падскарбія літоўскага Міхаіла Клеафаса Агінскага. Потым у жніўні Сцяпан (Стэфан) Грабоўскі з 2-тысячным

атрадам робіць ройд з-пад Вільні да Бабруйска, наводзячы паніку на расейскія гарнізоны. Прыкладна ў гэты ж час у другі раз М.Клеафас Агінскі непакойць тылы расейскай арміі. Частка яго атрада, значную долю якога складалі касінеры, даходзіць да Дынабурга, спальвае яго прадмесце. Але пасля страты Вільні (12 жніўня) касцюшкаўскае паўстанне на Беларусі ідзе на спад. Пасля паражэння літоўска-польскага корпуса генерала Серакоўскага спачатку пад в. Крупчыцы ля Кобрына (16.IX), а на наступны дзень — пад Бярэццем і адыходу рэшт літоўскага войска з-пад Гародні баявыя дзеянні пераносяцца на тэрыторыю Польшчы.

Спрэчкі паміж Варшавай і Вільняй аб кіраўніцтве паўстаннем у ВКЛ, адсутнасць адзінага і дасведчанага камандавання ім на Беларусі, частая яго змена, разнароднасць інтарсаў шляхты і сялянства — усё гэта не выклікае яго паражэнне. Простама беларускаму сялянцу, касінеру, гараджаніну ці збяднеламу шляхціцу прапаноўвалі біцца за інтарсы блізкай, але не сваёй, а "чужой Бацькаўшчыны". Сваю ж яшчэ трэба было знайсці і ўсвядоміць, каб потым біцца толькі за яе, не хочучы ніякай іншай. Усвядомленне гэтага прыйдзе да лепшых сыноў Беларусі ўжо толькі ў XIX стагоддзі.

Апошнім сумным акордам XVIII стагоддзя стаў трэці падзел Рэчы Паспалітай 1795 года. Цяпер ужо ўсё беларускія землі былі праглынуты Расейскай імперыяй.

VIII

Уключаная ў склад Расейскай імперыі Беларусь хутка перажыла новае ваеннае спусташэнне. У 1812 годзе яна стала тэатрам знішчальнай вайны французскай арміі Напалеона супраць Расіі. Дзесяткі тысяч беларусаў былі рэкрутаваны ў расейскія палкі, аднак частка насельніцтва, кіруючыся прынцыпам "вораг майго ворага — мой прыяцель" і спадзеючыся на адраджэнне Вялікага княства Літоўскага, падтрымалі Напалеона. Летам 1812 года тут утвараліся свае ўзброеныя сілы ў дапамогу французам — 4 палкі конніцы і 5 палкоў пяхоты. Іх мабілізацыяй займаўся Вайсковы Камітэт, у які ўваходзілі Ігнат Тышкевіч, Аляксандр Хадкевіч, Аляксандр Пацей, Павел Сапега ды іншыя вядомыя людзі краіны. Прайграўшы кампанію, французы адступалі ізноў праз Беларусь — спусташаны і выпалены край, жыхары якога паміралі ад тыфусу, цынгі і халеры. Беларускія сяляне, якія пакувалі найбольш, уздымалі бунты, аднак царскі ўрад жорстка распраўляўся з іх рухамі.

У лістападзе 1830 г. у Польшчы пачалося нацыянальна-вызваленчае паўстанне. У красавіку 1831 г. яго ахапіла Заходняя Беларусь (Ашмянскі, Свенянскі, Браслаўскі павеіты Віленскай губерні, Вілейскі і Дзісенскі павеіты Мінскай губерні). Атрады налічвалі па 200—300 чалавек, некаторыя да 1 тысячы і больш. У іх склад уваходзілі прадстаўнікі польскага, а таксама паланізаванага беларускага дваранства, каталіцкае і уніцкае духавенства, сяляне, якія спадчыта прымкнулі да паўстання, але, бачачы, што кіраўніцтва апошняга не ставіць у сваёй праграме адмены прыгоннага права, адшліло ад барацьбы.

Павятовыя паўстанцкія ўрады аб'яўлялі рэкруцыя набору ў

паўстанцкае войска. Так, у Вілейскім павеце кожны пяць душ мужчынскага полу павінны былі паставіць аднаго пехацінца, узброенага "стрэльбай, пікай, касой ці сякерай" і добра абмундзіраванага, а кожны 20 душ — аднаго кавалерыста з дзідай. Кожны шляхціцкі двор павінен быў паставіць аднаго ўзброенага кавалерыста. Толькі ў Свенянскім і Вілейскім павеітах меркавалася стварыць 15-тысячнае войска.

У Віленскай і Мінскай губернях з-няўзгодненасці дзесяцінаў паўстанцкіх атрадаў, адсутнасці адзінага камандавання паўстанце ў канцы мая 1831 г. пайшло на спад. Дробныя паўстанцкія атрады былі разбіты, шмат паўстанцаў забіта, ранена, узята ў палон, шмат дзершравалі.

У Гародзенскай губерні паўстанне пачалося пазней, чым у Віленскай і Мінскай. Тут, у раёне Белаежскай пушчы, дзейнічаў атрад колькасцю каля 1 тысячы чалавек. Яго кіраўнікамі былі сакратар Гародзенскага грамадзянскага губернатара Красоўскі, кіраўнік дваранства Брэсцкага павеіта Намцівіч, кіраўнік дваранства Бельскага павеіта Беларайскі, галоўны ляснічы Белаежскай пушчы Ранко, памешчык Незабатоўскі, Біялапіятровіч, Жылінскі і інш. Ужо ў першыя дні паўстанцы Гародзенскай губерні захапілі шмат рускіх транспартаў і сур'ёзна пашкодзілі сувязь рускай арміі з тылам.

У Наваградскім павеце дзейнічаў паўстанцкі атрад (400 чал.) пад кіраўніцтвам павятовага кіраўніка дваранства І.Кашпа. Аднак ён хутка быў разбіты ўрадавымі войскамі.

Летам 1831 г. каля Вільні адбыўся рашучы бой паміж паўстанцамі Літвы, Беларусі і Польшчы і царскімі войскамі. Паўстанцкія атрады, якія не мелі адзінага кіраўніцтва, добрай зброі, былі разбіты.

Ва Усходняй Беларусі (Магілёўскай і Віцебскай губернях), дзе быў значна меншы працэнт катоўкі, чым у Заходняй Беларусі, паўстанцкі рух не набыў значных маштабаў.

Напачатку жніўня 1831 г. шляхецкае паўстанне было падаўлена ў асноўным ва ўсіх павеітах Беларусі. У краіне надоўга запанавала рэакцыя царызму. Быў закрыты Віленскі ўніверсітэт, ліквідавана мноства школ, забаронены славуты Літоўскі Статут — кодыкс права беларуска-літоўскага гаспадарства. А ў 1839 годзе была скасавана царкоўная унія — беларусаў уніцкага веравызнання гвалтам перавялі ў праваслаўе.

Аднак ідэі вызвалення ад чужога панавання не памерлі. Праз кожны дзесяцігоддзьяў жыхары Беларусі паўсталі супраць расейскага царызму трэці раз.

У студзені 1863 года, калі ў Польшчы пачалося нацыянальна-вызваленчае паўстанне супраць расейскага панавання, яго хутка ахапіла таксама тэрыторыя Беларусі і Літвы. Тут пачалі ўтварацца першыя паўстанцкія атрады пад кіраўніцтвам К.Карова, Л.Нарбута, Ф.Віславуха і іншых. Яны складаліся з дробнапамеснай польскай і беларускай шляхты ды рамеснікаў.

(Заканчэнне будзе).

16, панядзелак

Беларускае тэлебачанне

16.30. Тэлебачанне — школе.

Музыка і спешы. Характэрныя асаблівасці музыкі джаза.

17.00. "Даверлівы дракон", "Карпуца"

"Гарышчы Бамбр".

17.30. Фільм-каціроль.

18.00. Тэл.дак.фільмы.

19.00. Панарама.

19.25. Абласныя навіны.

19.35. Наш каментарый.

19.45. Чарнобыль: праблемы і перспектывы.

20.05. "Чуговая лэдзі... з Гладфарда". Музычны нарыс аб культурных сувязях Беларусі і Вялікабрытаніі.

20.25. Калыханка.

20.45. Ліра. Частка 1-я.

21.35. Спартыўны тэлекур'ер.

21.55. Ліра. Частка 2-я.

22.35. Ніка.

◆ 22.50. "Жыццё па ліміту".

1 канал. Астанкіна

5.00. Рэвіза.

7.35. "У краіне вясёл і радасці".

8.25. Тэатр моды Вячаслава Заівава.

9.25. Прэм'ера "Сто верстаў па рацэ".

10.30. Прэм'ера навукова-апастральнага фільма "Астраханскія берэгі".

11.00. Навіны.

13.15. Тэлеміст.

14.00. Навіны.

14.25. Гэта было... было... ◆ 14.45. "Не бойся, я з табою". 1-я серыя.

15.55. Сямая Зуфар Хайрудзінаў.

◆ 16.10. "Сямта ненаслуханасці".

17.00. Навіны.

17.25. Футбольны агляд.

◆ 17.55. "Прагны багач".

18.00. "НЭП".

◆ 18.40. Прэм'ера "Сто верстаў па рацэ".

19.45. Добрай ночы, малышы!

20.00. Навіны.

20.40. "Новая студыя" прадстаўляе... У пералынку (23.00) — Навіны.

24.00. "Прытанне з шэйных краў". Музычная праграма.

Канал "Расія"

7.00. Весткі.

7.20. "Час дзелаў людзей."

8.40. Італьянская мова.

9.05. Гумаркі аб рускай культуры.

9.55. "Рэйс з гарамаў 200". Каментарыі У.Цветава.

10.35. "Бурда модна" прапонуе...

11.05. Крымінальны канал.

12.00. Група "Любо".

12.40. Спальняе пытанне.

13.00-13.20. Весткі.

15.00. Дацячая гадзіна (з урокам нямецкай мовы).

16.00. Антракт.

16.15. Студыя "Цяжкі ўзрост". "Арт-зона".

16.45. Т.І.Ка.

18.25. Палае кола. "Дамашні клуб".

◆ 17.15. "Пінгвіны".

17.25. Наш сад.

17.55. Баняс і палітыка.

18.55. Рэклама.

19.00. Весткі.

19.20. Сямта кожы дзень.

19.30. "Уайкі". Частка 1-я.

20.55. Палае кола.

21.55. Рэклама.

22.00. Весткі.

22.20. Палае кола. Працяг.

23.05. Мастацкая гімнастыка.

17, аўторак

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца распубілі.

8.45. Кінаварыс.

9.00. Тэлебачанне — школе.

Музыка і спешы. 8-ы клас.

9.30. "Жыццё па ліміту".

10.40. Фільм-каціроль.

◆ 15.25. "Людзі на балюце. Палеская хроніка". 6-я серыя "Калядныя маравы".

17.15. "Палакі шыптак".

17.35. Прэм'ера дак.фільма "Свабода — ваша існасць" (ФРГ). 1-я серыя.

19.00. Панарама.

19.25. Абласныя навіны.

19.35. Наш каментарый.

19.45. Роднае слова.

20.25. Калыханка.

20.45. Гандаль-даджэст.

21.00. "Траці аніёл за трыбуў...". Фільм-прытча.

21.25. Творы Чайкоўскага і Рахманінава слява А.Савічэка.

21.50. "Дамавікі, ш Сон у летнюю ноч".

22.00. На сесі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусі.

23.30. Ніка.

1 канал. Астанкіна

5.00. Раніца.

18, серада

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца распубілі.

8.45. Кінаварыс.

9.00. Тэлебачанне — школе.

Музыка і спешы. 8-ы клас.

9.30. "Жыццё па ліміту".

10.40. Фільм-каціроль.

◆ 15.25. "Людзі на балюце. Палеская хроніка". 6-я серыя "Калядныя маравы".

17.15. "Палакі шыптак".

17.35. Прэм'ера дак.фільма "Свабода — ваша існасць" (ФРГ). 1-я серыя.

19.00. Панарама.

19.25. Абласныя навіны.

19.35. Наш каментарый.

19.45. Роднае слова.

20.25. Калыханка.

20.45. Гандаль-даджэст.

21.00. "Траці аніёл за трыбуў...". Фільм-прытча.

21.25. Творы Чайкоўскага і Рахманінава слява А.Савічэка.

21.50. "Дамавікі, ш Сон у летнюю ноч".

22.00. На сесі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусі.

23.30. Ніка.

1 канал. Астанкіна

5.00. Раніца.

7.35. "Як туга адолець".

8.05. "Грэх п'яцідзесята".

10.30. Футбольны агляд.

11.00. Навіны (з сурдэперакладам).

11.20. Рымічная гімнастыка.

11.50. Фермапа.

12.20. Прэм'ера тэл.дак.фільма "Я ў фермеры пашоў бы".

12.40. Кубанскае вяселле.

◆ 13.15.

13.25. Блажот.

13.30. Радданы рад.

13.45. Вам гэта трэба?

14.00. Навіны.

14.25. "За актыўнае заівава".

◆ 14.40. "Не бойся, я з табою". 2-я серыя.

◆ 16.00. "Пра Веру і вучанца".

16.10. Дацячая гадзіна (з урокам нямецкай мовы).

16.55. "Штам галасоў — адзін свет".

17.00. Навіны.

◆ 17.25. "Зачэная ласка".

17.35. Усе любіць чырк.

18.20. Хакэй. Чэмпіянат СНД.

19.00. Паўфінал 2-гі і 3-ці пералы. У пералынку — Добрай ночы, малышы!

20.00. Навіны.

◆ 20.40. "Палак Маклем Мязьскага павета".

22.00. Фермапа.

22.30. Вярхоўны альбом. Паэзія і проза.

23.00. Навіны.

23.25. Тэлешоу "50 x 50".

Канал "Расія"

7.00. Весткі.

7.20. Французская мова. 1-ы год навучання.

7.50. Волны час. "Пад знакам рыбы".

8.05. Французская мова. 2-гі год навучання.

8.35. Дацячая гадзіна (з урокам нямецкай мовы).

9.35. Палае кола.

11.20. "Для вас слява Міхал Наваліжыч".

◆ 11.45. "Сямта Нептуна".

12.30. Спальняе пытанне.

13.00. Весткі.

15.00. Тэлебачанне — школе.

15.30. Восьце жыцця.

15.45. Тэатр моды.

16.15. Транспарсфр.

16.40. Т.І.Ка.

16.55. Міжнародны фестываль нацыянальна-эстраднага музыкі.

17.25. Волны час. "Птушкі побач з намі".

17.40. Парламенцкі весткі Расіі.

17.55. Расія і свет.

18.55. Пешчурбургскі міф.

19.00. Весткі.

19.20. Сямта кожы дзень.

19.30. "Уайкі". Частка 2-я.

20.30. Дац.фільм.

21.55. Рэклама.

22.00. Весткі.

22.25. "Прысявацця дыржоту" (памыі Кірыла Кандрашына).

22.55. "Прысявацця дыржоту" (памыі Кірыла Кандрашына).

23.25. Тэлебачанне — школе.

Вылучэнне мастацтва. 7-ы клас.

16.55. Для школьнікаў. Арыенцір.

17.40. Прэм'ера дак.фільма "Свабода — ваша існасць" (ФРГ). 2-я серыя.

19.00. Панарама.

19.25. Абласныя навіны.

19.35. Зачытацце маё пісьмо... 19.40. Прафсаюз: праблемы, каментарыі.

20.00. Музычна маё распубілі.

20.25. Калыханка.

20.45. Гандаль-даджэст.

21.00. "Траці аніёл за трыбуў...". Фільм-прытча.

21.25. Творы Чайкоўскага і Рахманінава слява А.Савічэка.

21.50. "Дамавікі, ш Сон у летнюю ноч".

22.00. На сесі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусі.

23.30. Ніка.

1 канал. Астанкіна

5.00. Раніца.

19, чацвер

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца распубілі.

8.45. Кінаварыс.

9.00. Тэлебачанне — школе.

Музыка і спешы. 8-ы клас.

9.30. "Жыццё па ліміту".

10.40. Фільм-каціроль.

◆ 15.25. "Людзі на балюце. Палеская хроніка". 7-я серыя "Дні надзеі".

17.15. "Палакі шыптак".

17.35. Прэм'ера дак.фільма "Свабода — ваша існасць" (ФРГ). 2-я серыя.

19.00. Панарама.

19.25. Абласныя навіны.

19.35. Наш каментарый.

19.45. Роднае слова.

20.25. Калыханка.

20.45. Гандаль-даджэст.

21.00. "Траці аніёл за трыбуў...". Фільм-прытча.

21.25. Творы Чайкоўскага і Рахманінава слява А.Савічэка.

21.50. "Дамавікі, ш Сон у летнюю ноч".

22.00. На сесі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусі.

23.30. Ніка.

1 канал. Астанкіна

5.00. Раніца.

7.35. "Як туга адолець".

8.05. "Грэх п'яцідзесята".

10.30. Футбольны агляд.

11.00. Навіны (з сурдэперакладам).

11.20. Рымічная гімнастыка.

11.50. Фермапа.

12.20. Прэм'ера тэл.дак.фільма "Я ў фермеры пашоў бы".

12.40. Кубанскае вяселле.

◆ 13.15.

13.25. Блажот.

13.30. Радданы рад.

13.45. Вам гэта трэба?

14.00. Навіны.

14.25. "За актыўнае заівава".

◆ 14.40. "Не бойся, я з табою". 2-я серыя.

◆ 16.00. "Пра Веру і вучанца".

16.10. Дацячая гадзіна (з урокам нямецкай мовы).

16.55. "Штам галасоў — адзін свет".

17.00. Навіны.

◆ 17.25. "Зачэная ласка".

17.35. Усе любіць чырк.

18.20. Хакэй. Чэмпіянат СНД.

19.00. Паўфінал 2-гі і 3-ці пералы. У пералынку — Добрай ночы, малышы!

20.00. Навіны.

◆ 20.40. "Палак Маклем Мязьскага павета".

22.00. Фермапа.

22.30. Вярхоўны альбом. Паэзія і проза.

23.00. Навіны.

23.25. Тэлешоу "50 x 50".

Канал "Расія"

7.00. Весткі

Сенсацыі 1991 года

Дайджэст

Хлебазаводы пад час "хлебнага буму" ў Маскве мінулым летам спяняла мафія. Аднаго дырэктара такога заводу ўзялі за ногі і патрымалі ўніз галавой на мосце. Унізе — рака, камяні. "Будзе завод працаваць?" Папярэдзілі, што праз 30 секунд расціснуть рукі, і ён паляціць з моста. Моцны, валавы чалавек, і той усё ж сказаў, што тры дні завод працаваць не будзе. Хто аддаваў мафіі такія загады — пакуль застацца тайнай...

"Экспрэс-дайджэст" (Талін).

Ігара Талькова, забітага ў пецярбургскім Палацы спорту, выратаваць было немагчыма, нават калі б на месцы быў разгорнуты аператыўны стол і чакала б дзяжурная бригада медыкаў. У яго было агнястрэльнае кулявое раненне грудной клеткі з пашкоджаннем сэрца. Па сутнасці, Талькоў быў забіты на месцы.

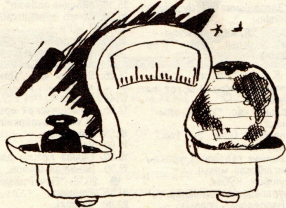
"Медыцынская газета" (Масква).

Чатыры сястры-блізняты Перавалавы правялі пад зямлёй ні многа, ні мала 45 гадоў. Нарадзіліся яны ў падвале старога дома ў Цюмені. Уваход у падвал быў завалены ў час Вялікай Айчыннай вайны, калі там знаходзіліся іх бацькі. На шчасце, падвал аказаўся вялікім (каля 450 кв.м. метраў) вайсковым сховішчам кансерваванага прадуктаў і адзення, што дазволіла бацькам не толькі выжыць, але і нарадзіць дачок. Паводле прыблізных падлікаў, прадуктаў жанчынам хапіла б яшчэ на 7—8 гадоў. Калі б айдчыкі іх выпадкова не раскапалі будаўнікі.

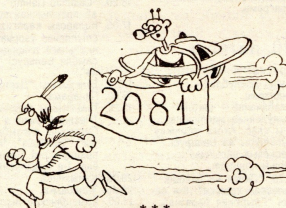
"Сацыялістык Татарстан" (Казань).

Дзяжурны рэдактар П. СІМАНАЎ.

Амерыканская прэса паведаміла, што ў сакратнай справадачы былой Савецкай акадэміі навук два астрафізікі — Дамітрый Харламаў і Аляксей Ніканаў — перасярагаюць: наша Зямля становіцца "вельмі цяжкай" ў выніку падзення метэарытаў і касмічнага пылу. Вучоныя апа-сарацца, што к 2000 году Зямля можа проста "выпасці" са сваёй арбіты...

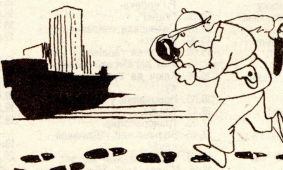
У наступнае асабліва цяжка паверыць, але ў джунглях Перу зноўдзена манета з невядомага металу, якая была зроблена... у 2074 годзе. Эксперты выключваюць яе фальшываць, а вядомы бразільскі археолаг Джозэ Сабініні і яго калега Аугуст Бенавідэс сьвярджаюць, што маюць важкія доказы наведвання нашага часу гэтымі з XXІ стагоддзя. Да такіх вынікаў яны прыйшлі пасля стараннага абследавання месца знаходкі і апытання індзейцаў, якія знайшлі манету; следы на зямлі і некага знаку, выпаленага на пні дрэва непадалькі. Знак удалося пра-чытаць: "Том Суліван, ліпень 2081 года Е.Н.Г."

У атмасферу Зямлі трапілі гіганцкія аднаклетачныя істоты, якія, паводле паведамлення амерыканскага часопіс "Ньюс", атакуюць у паветры самалёты, і тыя знікаюць пры невядомых акалічнасцях. Ужо зарэгістравана больш 100 такіх утварэнняў, якія з выгляду нагадваюць аблікі дыяметраў у некалькі метраў, што плануруюць над Паўднёвай Каралінай, над Сахараў і Нарвегіяй. Іх існаванне пакуль утрымліваецца ў глыбокай тайне, але ананісны афіцэр амерыканскага паветранага флоту вырашыў паведаміць пра гэта людзям, напісаўшы ў часопіс. Ён даслаў таксама і здымкі верталёта паміж двума "аб'ектамі" перад ягоным знікненнем, зробленыя з борта ваеннага самалёта.

Амерыканская прэса паведаміла і наступную сенсацыю. Як сьвярджае часопіс "Ньюс", кубінскі лідэр Фіцэль Кастра памёр 11 снежня мінулага года ад інфаркту і з таго дня на ягоным месцы мы бачым дваініка. Верыць ці не верыць гэтаму? Будзем спадзявацца, што гісторыя калі-небудзь высветліць праўду.

Серыя сенсацыйных здымкаў, выкананых найноўшай тэхнікай, прынесла не-верагоднае адкрыццё: сярэд нас жывуць і працуюць прадстаўнікі іншых сусветаў. Прышлыя выглядаюць гэтак жа, як мы, ідэнтычна з намі паводзяць сабе і таму знайсці іх не так ужо проста. Пачалося усё з таго, што вучоныя, пры выпраба-ванні спецыяльна сконструяванай "рады-эактыўнай" фотакамеры, якая прызнача-на для будучых здымак у космасе, выявілі на плёнцы незразумелую для іх з'яву. Фатаграфуючы людскі намоўн на вуліцах

шэрагу еўрапейскіх сталіц, яны зрабілі 76 здымкаў, на якіх, паводле іх меркаванняў, адлюстраваны асобы невялікага паходжання. Швейцарскі фізік Гуга Карнхельм з Жэневы, які прымаў удзел у гэтай рабоце, паведаміў, што іх галовы акружае зялёнаватая фасфарасцыруючая аўра, нябачная простым вокам і нават з дапамогай вядомай дагэтуль апаратуры. Але самае дзіўнае, што гэтыя істоты аказаліся абсалютна няпоўнымі. Як толькі да іх спрабавалі наблізіцца з мэтай высвятлення асобы, яны бесслед-на зніклі. Таму вучоныя вырашылі зьяр-нуцца да паліцыі для ідэнтыфікацыі сфэраграфаваных. Аднак ніводнай асобы, якая мае на здымках аўру вакол галавы, не удалося знайсці. Паліцыя аказалася бясспелай.

Па матэрыялах замежнага друку.

Кінаафіша

"Нябёсы заповітныя"

Гэта новая каліровая двухсерыйная трагікамедыя створана рэжысёрам Эльдэрам Разанавым на кінастудыі "Масфільм" з удзелам сумеснага прадпрыемства "Снібарыд" на сцэнарый, які ён напісаў у сааўтарстве з Генры-тай Альтман. Фільм распавядае аб берадасных бунтах нашага жыцця, на дзе яго аказалася шмат самых розных людзей.

Геранія карціны — былая мастачка, паненка ўжо на ўзросце, але актыўная. Зарабце сабе на пражытак мільясінай, вымагаючы не ў прахо-жых амаль сілай (сілай перакананай). Прасад-жае "заробак" тут жа на шампанскае і таксі. Знаходзіць сабе сяброўку, такую ж "маладуху", дае ёй імя, прозвішча (тае страціла памяць з-за пабоў роднага сына) і сёбра... З гэтым сёбрам яна пазнаёмілася ў мільні, у КПЗ, куды яны трапілі за дрэбнае хуліганства. Палкоўнік у ад-стаўцы на міншці Банай, ветран японскай вайны, такі ж, як і ягоны таваркі. У такім складзе яны едуць на выселле да брата мастачкі — былога музыкі, які цяпер ахоўвае дачу кам-пазітара, праўду, кампазітар пра гэта не ведае. Жаніцца брацельнік у сёмы раз, па каханню на маладзенькай пэтэвушніцы. Тая ў сваю чаргу выходзіць замуж за "стараго дупеля", упіўленага, што ён і ёсць кампазітар. Стары ду-пель не падарае каварства і лёгка на крылах каханця — у прамым сэнсе, не горш за герояў Шагала.

У фільме зняліся цэлае суар'е папулярных актэраў — Лія Ахеджакава, Валынцін Гафт, Леанід Бранівоў, Алег Баілашвілі, Святлана Немалева, Наталія Гундарына, Вячаслаў Іваніны, Раман Каряў, Ніна Русланова, Аляксандр Панкратэў-Чорны, Аляксандр Бяляўскі.

"За апошнія рысай"

Гэту заціпляльную прыгодную кінастужку перадае на суд гледачоў студыя "Кола" кінаканцэрня "Масфільм". Сцэнарый напісаў Эдуард Валадарскі, рэжысёр-па-стаўніцтва — Мікалай Стамбула.

...Віктар Дромаў, баксёр, за п'яную бойку трапіць у турму. Агледзшыся тэрмін і трапіўшы зноў на волю, Віктар аказваецца выкінутым на абочыну жыцця: ні самі, ні грошы. Ім цікавіцца рэжысёр — ім патрэбны чалавек, які выдэлае страшнымі ўдарамі абедзюх рук.

У ролі галоўнага героя дэбютуе малады актэр Яўген Сядзіхін. У фільме таксама здымаўся трагічна загінуўшы пасля спявак і кампазітар Ігар Талькоў.

У астатніх ролях знятыя Аліна Таркінская, Аляксандр Казакоў, Віктар Сцяпанав, Тацяна Лютаева і іншыя.

"Вуха"

Так называецца каліровая чха-славацкая мастацкая кінастужка, створаная вядомым рэжысёрам Карэлам Кахіншым на сцэнарый, напісаным ім у сааўтарстве з Янам Прахазкай.

На даўня паспяхова складалася кар'ера Людвіга, маладога намесніка міністра па будаўніцтву. Аднак на ўрачыстым прыёме ў Доме ўрада высветлілася, што міністр і некалькі яго-ных калег арыштаваны. Варнуўшыся дамоў, Людвіг і яго жонка Ганна ўсведмаюць, што яму таксама патражае арышт.

У гэтых экстрэмальных абставінах і асабісты ўзаемаадносіны падвыроўнацца ня-лёгкай выпрабаваннем. Шмат складанага хава-лася, аказваецца, за анешне добрайпрыстойным фасадом гэтай сям'і.

Галоўныя ролі выконваюць Іржына Багдала-ва, Радаслаў Брабагацкі, Баржыны Наураціла, Яраслаў Моўчка, Любар Такош.

Мастацкае афармленне нумара В. ДУБОВІКА.

Чырвоная Змена

Заснавальнік: ЦК ЛКСМБ
Выдавец: газетна-выдавничая фірма "Белая Русь"
Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.
АДРАС рэдакцыі: 220041, г. Мінск, праспект Скарныны, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 32-13-54, 32-50-01.
Газета набрана і зьверстана ў наборна-выдавничым бюро газетна-выдавничай фірмы "Белая Русь".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", г. Мінск.
Індэк 63906. Тыраж 19 050.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Алена АГБАЛАВА, Валеры Варанецкі, Валеры ІВАНОВ, Алег КАМІНСКІ (першы нам. гал. рэдактара), Віктар ЛЮКОВІЧ, Мікалай ЛАРКОВІЧ, Алякс МАСАРЭНКА, Станіслаў НІЧЫПАРОВІЧ, Алякс ПАЛЫНСКІ, Наталія ПЛЫТКЕВІЧ, Павел СІМАНАЎ (нам. гал. рэдактара), Алег СЛУКА, Кузьма ШАПЛЫКА.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў, цытат, эканамічных звестак, асабістых імён, геаграфічных назваў і іншай інфармацыі, а таксама за тое, каб у матэрыялах не ўтрымлівалася звестак, якія не падлягаюць адкрытай публікацыі. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падлягаючы пункту следжнага аўтара.

Рэдакцыя рукапісы не рэвізуе і не вяртае.

Рэдакцыя газеты "Чырвоная змена" прымае заказы на змяшчэнне аб'яў, рэкламы. Даведкі па тэлефонах 32-12-82.32-50-01.

Зак. № 11.

П123456789101112
M123456789101112